

EPISTOLAE

GREGORII

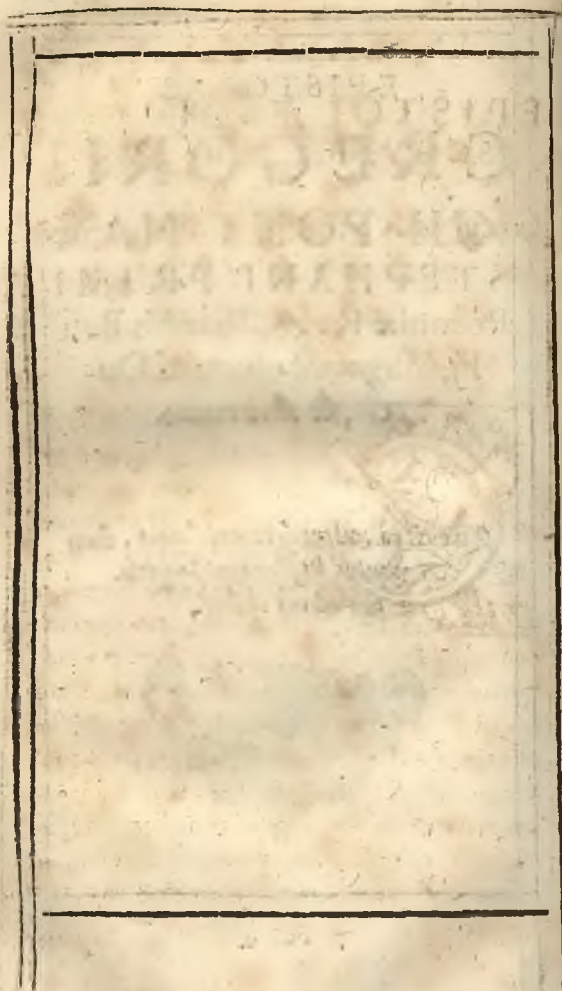
XIII. PONT. MAX.

STEPHANI PRIMI

Poloniæ Regis, Ioannis Basi-
lij, Magni Moscouiæ Du-
cis, & aliorum.

*Quæ citro, vltroq; commearunt, dum
Antonius Possevinus Legatio-
nes ad eos obibat.*

EPISTOLÆ DE MOSCOVITICIS REBUS.

Gregorius xij. Pont. Max. Stephano Primo, Poloniæ Regi.

Harissime in Christo fili noster, salutem, & Apostolicam benedictionem. Misit proprium ad nos Legatum Moscorum Dux cum litteris, et mandatis, qua de re cu-

rauimus M. tem tuam certiolem fieri, per Nū. cium nostrum. Remittimus Legatum, cum q̄ eo dilectum filium Antonium Posseuinū, Theologum, & Sacerdotem Sodalitatis Iesu, prudentia, & fide spectatissima, multis q̄ in rebus nobis probatum, atq̄ ad grauissima quæq̄, Dei gloriæ, & communis boni causa, tractanda paratissimum, aptissimumq̄, & tuæ M. ti

EPISTOLAE DE

optimè cognitum, qua etiam de causa, ipsius opera ad hoc negocium libentissimè utimur. Cupimus igitur, ut eius verbis omnem fidem tribuas, super negotio pacificationis, tantopere à Mosco expetitæ: superq; fide, quam idem Moscus postulat Legato suo cõcedi, securè ad se redeundis, qua etiam fide idem Posseuinus indigebit: deniq; super omnibus rebus, de quibus tecum aget nostro nomine. Datum Romæ apud S. Petrum, sub annulo Piscatoris, die XV. Martij, M. D. LXXXI. Pontificatus nostri anno nono.

GREGORIUS XIII. PONT.
MAXIMVS.

Ioanni Basilij, Magno Moscouiæ Duci.

Dilecte fili, &c. Salutem, & Apostolicam benedictionem. Ex litteris Nobilitatis tuæ, quas nobis reddidit Thomas Seuerigenus, Orator tuus, atq; ex ipsius sermone cognouimus eam, quæ nobis significare voluisti. Lætati sumus, gratiasq; egimus Deo, cuius impulsu

factum

factum est, ut Princeps tam magnus, ex regionibus tam remotis, & per litteras, & per Legatum nos salutaret, maiorumq; suorum, clarissimæ memoriæ Principum consuetudinem referret. Extant enim apud nos multæ illorum litteræ, atq; utrinq; responsa, summa utriusq; partis cum voluptate, & officiorum commemoratione, reddita. Quæ postulas (quantum quidem auctoritate, atq; opera efficere poterimus) erunt semper tuæ Nobilitati à nobis paratissima. De fœdere eò libentiùs agimus, quò magis agnoscimus nostri officij, ac muneris esse, curare, ut Christianorum Principum vires quàm coniunctissimæ sint. Mittemus etiam, ut postulas, aliquem ex nostris cum Thoma: curabimusq; ut possint quàm breuissimo itinere illæsi, atq; ab omni viæ iniuriis tuti, ad te peruenire. Quòd autem attinet ad Poloniæ Regem, ut eum à Turcarum, Tartarorumq; aduersus Christianos fœdere deterreamus, nihil opus esse arbitramur: nunquam enim de tali fœdere aliquid audiuius, aut coniectura suspicari potuimus. Et quanguam hoc tempore nullum gerit cum perfidis bellum, tamen hoc illi cum ceteris Christianis Principibus commu-

ne est: quos constat esse animo erga Christianam Rempub. optimo; multis autem, grauissimisq̃ necessitatibus impediri, quò minùs possint suo summo desiderio satisfacere. De præ-
senti bello nihil certum iudicare possumus: iam enim biennium est, cùm ipse quoq̃ Rex Publico scripto testatus fuit, summa sese necessitate coactum, id suscepisse, causasq̃ per multas attulit. Quia verò nullo nostro merito, summa autem Dei benignitate, impositum Vniuersalis Ecclesiæ pastoris, Christi q̃ Vicarij munus sustinemus, mittemus ad Regem, vt omnia comperta habeamus: quæ verò cognouerimus, ea omnia per eum ipsum, quem ad tuam Nobilitatem mittemus, tibi significari curabimus. Offerimus autem utriq̃ vestrũ nostram auctoritatem, atq̃ operam, si ea uti volueritis in vestris dissidijs componendis, vnde etiam cesset tanta Christianorum strages. Sic enim existimamus, vos minimè recusaturos rectum: æquumq̃ vestris priuatis rationibus anteponere; et, si qua iniuria occupata sunt, restituere. Rebus autem inter vos compositis, tum verò possent Christianorũ arma omnia in communes hostes conuerti: quod quidẽ, dum inter vos dimi-

catis, neq; communicaſſæ ſuccurritis, ſperare non licet. Sed nulla poteſt eſſe maior, quàm fidei, & religionis coniunctio: hæc enim non humana continetur charitate (quæ quidem tenuis, mutabilisq; eſt) ſed Diuina. Vna autem Eccleſia eſt; vnus Chriſti grex; vnus, poſt Chriſtum, in terris eius Vicarius, & Paſtor vniuerſalis. Hunc verò ſancti Patres, & Eccleſiæ Doctores, œcumenicaq; Concilia omnia, Romanum Pontificem eſſe agnoſcunt, & prædicant, idq; etiam in Concilio Florentino (iam ſunt anni centum ferè, & quinquaginta) totius Græciæ Episcopi, cumq; ijs vnâ Palæologus Imperator Conſtantinopolitanus, qui tum ei concilio interfuit, apertiſſimè, libentiſſimeq; profeſſi fuerunt. Qua in ſententia vtinam permanere voluiſſent: nunquam enim in tam graues miſerias incidiſſent. Nunc autem, dum ſeſe Romanæ Eccleſiæ, ac Pontificis complexibus ſubtrahere voluerunt, intolerabile immanis Tyranni iugum ſubierunt. Hoc igitur firmiſſimo ſanctæ religionis vinculo dirempto, neceſſe eſt, ceteras coniunctiones tenuiſſimo, atq; ad diuturnitatem breuiſſimo humanarum rationum nexu contineri. Hoc vt tecum diligen-

cissimè cogites, nostramq̃ in hac cohortatione
 charitatem, & tuæ, tuarumq̃ Prouinciarum
 (quas permultas, & populorum refertas esse
 non ignoramus) salutis studium agnoscas, De-
 um assidue precamur, tuamq̃ nobilitatē, quā-
 tum possumus, rogamus. Hæc vna ratio est
 Christianorum omnium vires, atq̃ animos tibi
 in perpetuum deuinciendi: certissimas, & cla-
 rissimas ex Christianorum hostibus victorias,
 ac sempiternas à Deo coronas in cœlo referen-
 di. Mittimus ad Nobilitatem tuam volumen
 Concilij Florentini, ex Archetypo ipso, quod
 apud nos est, fidelissimè exscriptum: rogamus,
 vt id legas, à tuisq̃ Doctōribus quā diligē-
 tissimè legi mades: magnum hinc Diuinæ erga
 te gratiæ fructum speramus. Hoc enim vnum
 cupimus, vt cum hac sancta, & Apostolica
 sede quā coniunctissimus sis religione, &
 charitate. Cetera omnia erunt tuæ amplitudi-
 ni à nobis, atq̃ ab omnibus Christianis Princi-
 pibus paratissima. Omnia fusiùs cognoscēs ex
 dilecto filio Antonio Pesseuino, Theologo in-
 signi, & Sodalitatis Iesu Sacerdote; nobis, ma-
 gnisq̃ Christianorum Principibus (apud quos
 eius opera prudentissima multis, maximisq̃ in
 rebus

rebus ingenti cum fructu vsi sumus) probatissimo, nobisq; in primis charo, quem ad te mittimus. Cupimus, vt eum libenter videas, audiasq;, & commendatissimum habeas: id enim pollicetur humanitas tua. Quòd si ea, quam diximus, quamq; incredibiliter optamus, religionis coniunctio, Deo adiuuante, fuerit inter nos constituta, hacq; ipsa de causa Legationem ad nos miseris, dignam hoc negotio tam graui, tam necessario, tamq; à nobis, atq; ab vniuersa Ecclesia exoptato: nos quoq; clarissima legatione, & omni honore, quo magnos Christianæ Reipublicæ Principes amplecti consueuimus, nostram paternam erga te charitatem testificabimur. Datum Romæ, apud sanctum Petrum, sub annulo Piscatoris, die xv. Martij, 1581. Pontificatus nostri anno Nono.

GREGORIUS XIII. PONT.
MAXIMVS.

Ioanni, Ioannis Magni Mosco-
uiæ Ducis filio primogenito.

Dilecte fili, &c. Salutem, & Apostolicam benedictionem. Libentissimè am.

EPISTOLÆ DE

plexi sumus hanc opportunitatem ad tuam Nobilitatem scribendi, teq̃ salutandi, per dilectum filium Antonium Posseuinum, Theologum insignem, ac Sodalitatis IESV Sacerdotem, ac prudentia spectatissima, quem ad clarissimum, & potentissimum virum, Patrē tuum mittimus. Speramus has litteras, & salutationem non ingratiā tuæ Nobilitati futuram: proficiscitur enim à charitate paterna, atq̃ ab optimo desiderio salutis tuæ, & gratiæ, quam tibi à Domino precamur toto pectore. Hæc enim sola expetenda est; humanæ enim res omnes, quamvis maximæ, fluxæ sunt, & caducæ, breuissimoq̃ momento conuertuntur, atq̃ intereunt: sola Diuina autem gratia, est fons ille aquæ viuæ, salientis in vitam æternam, quam pollicetur Dominus se tributurum ijs, qui eum agnoscunt, atq̃ vt oportet colunt. Hanc igitur tuæ Nobilitati optamus, & precamur, qua nihil amplius, & præstantius optare, & precari possumus. Speramus etiam te, pro tua humanitate, libenter Posseuinum visurum, eiusq̃ verbis omnem fidem tributurum. Erit id nobis gratissimum. Datum Romæ, apud S. Petrum, sub annulo Piscatoris, die xv. Martij, 1581. Pontificatus nostri anno 9.

GREGORIUS XIII. PONT.
MAXIMVS,

Theodoro, Ioannis Magni Moscouiæ Ducis filio.

Dilecte fili, &c. Salutem, & Apostolicam benedictionem. Mittimus ad virum clarissimum, & potentissimum, Patrem tuum, dilectum filium Antonium Posseuinū, Theologum, & Sacerdotem Sodalitatis Iesu, doctrina, fide, prudentia, integritate spectatissima, nobisq; his nominibus inprimis charum. Mandauimus ei, vt has nostras litteras tuæ Nobilitati redderet, eamq; quam ascribimus, & à Domino precamur, salutem, & benedictionem, coram etiam diceret nostris verbis. Debemus nos quidem amplecti paterna charitate omnes Christianos, inprimis verò principes potentissimos, possunt enim multis, maximisq; in rebus prodesse Ecclesiæ Dei. Huius verò charitatis nullum possumus aliud certius argumentum afferre, quàm in optandis Nobilitati tuæ non his terrenis, & caducis bonis, quæ neminem possunt beatum reddere, sed permanentibus, & sempiternis illis, quæ nos effici-

EPISTOLÆ DE

unt filios Dei, & coheredes Domini nostri Iesu Christi. Speramus has litteras, atq; aduentum Posseuini tibi non ingratum futurū, quæq; ex Posseuino cognosces, te libenter auditurum: omnia enim exponet mandato nostro. Deus benedictus adsit Nobilitati tuæ sua gratia. Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, sub annulo Piscatoris, die XV. Martij, 1581. Pontificatus nostri, anno nono.

GREG. XIII. PONT.

MAXIMVS,

Magnæ Ducissæ Moscouiæ.

Dilecta in Christo filia, &c. Salutem, et Apostolicam benedictionem. Non putauimus omittendam esse hanc opportunitatem scribendi ad Nobilitatem tuam, per dilectum filium Antonium Posseuinum, Theologum eximium, & Sodalitatis Iesu Sacerdotem integerrimum, nobisq; in primis charum; teq; & per has litteras, & per ipsum etiam salutandi. Hanc ipsam verò, quam ascribimus salutem, & benedictionem, tibi, viro tuo, filiis, vniuersæq; ditioni tuæ à Domino Deo nostro

preca-

precamur. Nihil enim est, in quo melius possimus nostram paternam erga vos charitatem significare. Humana enim omnia, quamvis amplissima, caduca, & fugacia sunt: sola Divina gratia, & charitas potest nos ad eam beatitudinem perducere, ad quam facti sumus. Speramus hunc nostrum animum tibi gratum futurum. Cetera exponet Nobilitati tuæ Posseuius noster; cupimus, ut eius verbis omnem fidem tribuas. Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, sub annulo Piscatoris, die XV. Martij, 1581. Pontificatus nostri anno nono.

IOANNI BASILII
MAGNO MOSCOVIÆ DVCI.
Antonius Posseuius.

CRedo iam Serenitati tuæ innotuisse, Pontificem Maximum, Sanctæ Catholicæ Romanæ Ecclesiæ Pastorem, Gregorium tertiumdecimum omni humanitate excepisse Romæ Thomam Seuerigenum aulicum tuum, quem cum litteris tuis ad eum misisti, unâ cum tribus, vel quattuor famulis tuis; inter quos erat

ille,

EPISTOLÆ DE

ille, qui nunc vocatur Theodorus Popler. Scri-
 bebat autem Serenitas tua Summo Pontifici
 inter alia, ut ipse ad Poloniæ Regem, & ad
 Serenitatem tuam aliquem mitteret, qui &
 cum illo ageret de vitanda Christiani sanguinis
 effusione: ac tecum postea (sicuti & cum alijs
 maximis Principibus Christianis) de fœdere a-
 liquo tractaret, ad infensissimos Christi Do-
 mini hostes expugnandos. Quæ omnia, cum
 Summo Pontifici semper cordi fuerint, liben-
 ter aggressus est, quæcunque tua Serenitas cu-
 piebat; meq; ad Rodolphum Romanorum Im-
 peratorem, atq; ad Poloniæ Regem misit, ut ab
 hoc intellectis rebus, quæ ad mutuam concilian-
 dam pacem, ac benevolentiam facerent, prope-
 rarem ad Serenitatem tuam: cum qua, si tibi
 placuerit, habeo etiam alias res, quas eiusdem
 Pontificis Maximi, et aliorum Principum no-
 mine agam, quæ quidem ad propagandam Dei
 gloriam, celebrandamq; perpetuam pietatem tu-
 am pertinent. Cum autem Vilnam peruenis-
 sem, audiui ad Serenitatem tuam à Rege Polo-
 niæ missum fuisse Internuncium de pace, qui
 quidem esset quam primum rediturus. Itaq;
 dum ego cum Rege Poloniæ cœpi agere de ijs,

quæ

quæ ad dignitatem tuam spectant; dumq̃ iste Internuncius expectatur, veni Dⁿⁱsnam (quò ipse etiam Rex præcesserat) vt ad Serenitatem tuam has statim litteras mitterem; quibus reuerenter (vt facio) te rogarem, vt mihi Serenitas tua fidem publicam pro me, & vndecim alijs itineris mei comitibus, mittere subito dignaretur. Cùm enim tu, pro tua sapientia, in tam longo itinere cogitaueris eundem Thomam Seuerigenum, vnà cum alijs quattuor tantùm, ad Summum Pontificem mittere; ne scilicet, si multò plures fuissent, suspicionem aliquibus Principibus, & Prouincijs iniecissent, aut impediti fuissent: ita Pontifex Maximus me cum paucis, easdem ob causas, ad tuam Serenitatem mittendum existimauit; sperans, compositis rebus, quæ inter Serenitatem tuam, & Poloniæ Regem controuertuntur, fore, vt tua Serenitas ad ipsum Pontificem Legationem ampliore, & Pontifex ad te honorificentissimam possit mittere. Ceterum habeo à Rodulpho Romanorum Imperatore fratre tuo litteras testes mei (nec enim semel à Summo Pontifice ad eum missus sum) vt possit Serenitas tua cognoscere, me in tuis rebus

omnem

EPISTOLÆ DE

omnem fidelissimā operam præstiturum; qualem decet esse, qui Diuini nominis propagatio-
nem cupit, per tam potentem Principem, quan-
tus es tu, & à Principibus Christianis habe-
ris. Habeo etiam quædam pia dona, quæ tuæ
Serenitati Pontifex Maximus amoris erga te
sui causâ mittit. Sed & quot vel donis, vel
officijs prosecutus sit ipsum Thomam Seueri-
genum, ex ipso cognoscere poteris, qui Praga ad
mare discessit, priusquam ego illhinc profici-
scerer, quòd nondum venerant litteræ fidei pu-
blicæ à Rege Poloniæ, quibus posset mecum
per Poloniam in Moscouiam venire. Litteras
autem, quas ille idem Thomas Venetijs Sere-
nitati tuæ scripsit, ad te mitto, cum alteras,
quas mihi Pragæ dedit, sim ipse, Deo adiuuan-
te, allaturus. Rogo igitur iterum Serenitatem
tuam, vt Orsam quàm primùm iubeas ad me
eandem fidem publicam pro me, & meis vnde-
cim mitti: Diuinamq; maiestatem precor, vt te
omni cœlesti misericordia cumulet, atq; diutis-
simè ad sui sanctissimi nominis gloriam impe-
rantem faciat. DZisnæ in Russia, die ix. Iu-
lij, Anno à Christo nato 1581.

Stepha-

STEPHANO I. POLONIAE
REGI,

Antonius Posseuinus.

IS, qui Regiae Maiestati Vestrae has litteras reddet, nobilis est Rutenus, quem, apud nostros Vilnae litteris operam dantem, in Moscouiam adduxi, ut praeter alterum hoc quoque interprete vterer. Qui cum mihi fidelem praestiterit operam, peneque omnibus rebus interfuerit, eum Vestrae Maiestati praemitto. Quam demisse rogo, ut per ipsummet, atque per eos, quos meae, ac meorum, inter equites quoque versum discurrentes, tutelae Vestrae Maiestas, isto in statu rerum, putabit esse necessarios, dignetur iubere, ut litterae tuti commeatus afferantur: quibus etiam alter Moscus nobilis, qui a meo Pristauo ad D. Palatinum Vilnensem mittitur, ac ceteri qui me deducunt, venire, ac statim tuto redire possint ad suos. Ceterum quae pluribus scriptis, nec vno colloquio, cum Magno Moscouiae Duce, eiusque Senatoribus egi, ea referam V. Maiestati. Quod ut facili-

EPISTOLÆ DE

us, præter alia ad meæ missionis rationem spectantia, efficere possim, dignabitur dispicere, quænam mihi locus, nec incommodior, nec valde procul à tentorijs M. V. erit assignandus. Hoc enim præter alia pro singulari beneficio agnoscam. Reliqui autem Magnum Ducem xiiij. die huius mensis, in oppido Staricia ad Volgam, plus minus quadringentis passuum millibus hinc distante; qui mihi discessum paranti, assurgens, in suo illo procerum, & aulicorum consessu, alta voce dixit: Tu Antoni, qui à Pontifice Maximo de pace missus es, quemq; redeuntem ad nos expectabimus, nostro nomine te inclinabis Stephano Poloniæ Regi. Postea cum iam Staricia 150. miliaribus Italicis processissem, misit ad me magnis itineribus volumen haud breue, quo mihi præter illa, quæ præsentì exposuerat, scribebat alia, quæ cupiebat ut scirem: ac præsertim quædam, quibus ad aliqua possem respondere V. Maiestatis epistolæ, quam à Matthæo Preworski allatam, mihi latine descriptam, per Senatores antea iusserat tradi. Sed & alia non pauca mihi, tum eius nomine, tum alias ob causas, referenda sunt Maiestati V. Hoc vnum addo;

Magnum

Magnum Moscouiæ Ducem, triduo postquam ab eo discessi, ad Trinitatis Monasterium, celebre apud hanc gentem, religionis (vt aiebant) causa, inde Lobodam parasse profectionem: inde verò paulo post Moscuam Regiam suam petiturum, quæ duodecim tantum leucis ab oppido Loboda abest. Maieitati V. Regiæ omnia prospera, & fausta ex animo à Deo Opt. Max. precor. Ex Bor pago, ad fluuium Szolonam, Plescouia distante (vt incolæ referunt) paulo plus centum milliaribus Italicis, die XXVI. Septembris. 1581.

**STEPHANVS I. POLO-
NIAE REX.**

Antonio Posseuino.

PErgratum nobis fuit, de reditu ad nos P. Vestrae cognoscere, quæ vt quanto ocijus properet accedere, etiam atq; etiam hortamur. Coram omnia, quæ erunt, cognoscemus. Litteras passus mittimus Vestrae Paternitati, quibus cautum est vniuerso P. V. comitatui, atq; ipsis etiam Moscis, qui vnà veniunt. Cum ad

EPISTOLÆ DE

primas custodias Paternitas V. acceſſerit, poterit eos Moscos, qui redire volunt, tutò à ſe dimittere: qui volunt vnà accedere, id etiam ſumma cum ſecuritate facient. Nos cùm in propinquo Paternitatem V. intelligemus, ei noſtros, qui eam pro dignitate accipiant, obuiam mittemus, ac vicinum Pat. Veſtræ locum diuertendi apud nos, ſponte noſtra concedemus. Bene valeat Pat. Veſtra, ac ſalua veniat. Datum ex caſtris noſtris ad Pleſcouiam, die XXIX. Septembris, Anno Domini 1581. Regni verò noſtri anno ſexto.

IOANNI BASILII, MAGNO
DVCI MOSCOVIÆ,

Antonius Poſſeuinus.

C*Vm Dei clementia ſaluus ad exercitum Stephani Poloniæ Regis perueſſem, nihil mihi potiùs fuit, quàm vt de ratione omni pacis conſciendæ cum eo agerem, qui diù me de rebus, quas tua Serenitas cupiebat, loquentem, & in frequenti ſuo Senatu, & priuatim audiuit. Primum autem, eſi grata fuit illi incli-*

natio,

natio, qua mihi discedenti significasti, ut tuo eum nomine salutare: miratus est tamen cum suis Senatoribus vehementer, eas te arces nolle in Liuania dedere, quas tui ipsius Legati, tuo nomine, Vilnæ promississent. Cum verò, quas-cumq; poteram, rationes attulissem, quibus à fundendo Christiano sanguine desisteretur, nō solum Rex ipse Stephanus, verum sanè (ut tibi sincerè omnia dicam) omnes ita mihi responderunt, ut nihil mihi restare aliud agendum existimauerim, quàm, ut ipsum Deum enixè orarem, deinde verò, ut domesticum hunc nostrum hominem ad te quàm citissimè allegarè, qui te de omnibus sincerè faceret certiolem.

Summa igitur earum rerum, quas mihi Stephanus Rex ostendit, hæc fuit: se (quod antea tibi ipse indicaueram, quodq; ille postrema sua epistola declarauit) nullis vnquam pacis conditionibus, nisi prioribus, quas tibi indicauerat, assensurum. Quod quidem eo tibi magis faciendum esse dicunt, quò vides; quanto plus restitutionem illarū Arcium distulisti, tantò facilius magnam earum partem venisse in manus Stephani Regis. Regem autem Sueciæ Naruam (de qua penè sola erat in pace absoluenda

EPISTOLÆ DE

cum tuis Legatis controuersia) & Iuanohorod,
 Lapidem album, aliasq̃ munitas arces cepisse;
 qui dum tu à Poloniæ Regis exercitu, ex mul-
 tis certè nationibus instructo, in hac regione op-
 pugnaris, in tuas quoq̃ ille, alia ex parte, inte-
 riores regiones sit progressurus, nisi cum Ste-
 phano Rege quàmprimùm pacem firmaueris.
 Præterea intelligunt, videre te Plescouiam
 peramplam, et inter omnes ciuitates tuas præ-
 cipuam in summo periculo versari, cui nisi pa-
 cis beneficium ijs conditionibus admiseris, quæ
 tibi proponuntur, grauissimum aliquod damnum
 sit euenturum: cum præter trucidata præsi-
 dia, quæ in eandem ciuitatem immittebas, ca-
 ptumq̃ insigrem Ducem Mikitam Chrostoui-
 um (quem ego his oculis vidi, ac de quo egi, ut
 in honestiore custodia vnà cum famulo liberius
 tractaretur) hac quoq̃ nocte, dum hæc scribo,
 milites tui, qui Nouogardia venientes in eam
 ingredi tentârunt, fuerint profligati, ac multi
 capti. Populus autem ipse Plescouiensis, ut
 multus est, ac circumquaq̃ ab Regis exercitu
 obsessus, ea patitur, quæ pro sapientia tua po-
 tes intelligere. Et sanè multos quotidie dispo-
 sitionibus tormentorum Regionum, & morbis,

animiq̃

animiq; mœrore in Ciuitate mori, relatum est mihi, sicut & plures in agris hostilem gladium expertos fuisse, his oculis vidi. Qui, quoniam subditi tui sunt, eorumq; tibi ratio reddenda est Deo, vide, an facili negotio velis eorum saluti consulere; nempe, si Stephano Regi ea, quæ à te petit, tradas. Quod quidem nunquã tibi, vt faceres, proponerem, si alias rationes perspicere potuissem, quibus in tuo proposito, cum tuorum incolumitate, tuq; cum nominis existimatione, stares. Veruntamen etiam id te mouere maximè debet, quòd, quantum ex amicis meis, Pontifici Maximo fidelissimis, intelligere potui, Stephanus Rex in Moscouia, tuq; reliqua ditione & hyemare, & bellum quoquouersum inferre statuerit. Qui propterea ex ciuitate Riga, magnam vim tormentarij pulueris, & globorum aduehi huc iussit, ac supplementa alia militum externorum ante quartum abhinc diem expectat. Illud certè verissimum est, non solum Regem cum primarijs penè omnibus domos sibi ligneas in castris excitasse; quibus aiunt, totam hic hyemem (si opus sit) sese traducturos, & in tuas vltiores regiones excursuros: verum etiam militem

EPISTOLÆ DE

reliquum, fossas sibi excavaſſe, quo frigus noctu ſuſtineat, diem autem bello faciendo inſumat. Iam verò & illud addunt, te pro tua prudentia intelligere, quid tantus Regis Stephani exercitus triennio, iam omnibus belli laboribus, & victorijs aſſuetus, efficere poſſit, cū præſertim difficilioreſ omneſ vias ſuperauerit, tormenta maxima inuexerit, arceſq̃ in ditio-
 ne tua tot ceperit, vt vndequaſq̃ commeatus, militemq̃ recentem ad ſe queat adſciſcere: ſoluto verò gelu non iam menſe Iulio, vel Auguſto anni inſequentis, ex Polonia, Lituaniaue ſit caſtra aduerſuſ te moturus, ſed ex Imperij tui viſceribus. In quod cū ſine vllō impedimento peruaſerit, quid faſturum inquiunt, ſi iam inpatientes, & ultra ipſoſ Moſcuæ campoſ expediti equitatuſ bonam partem educere voluerit? Quod illum ſanè faſturum inaudiui, etiamſi Pleſcouiæ obſidio protraheretur, quam propugnaculiſ quibuſdam, cingere decreuit: quanquam & eam omnibuſ viribuſ expugnare nitetur, niſi de tota re deliberaueriſ, mihiq̃ reſpoſum citiſſimum miſeriſ. Nam vt Rex hinc priuſ deducat exercitum, quàm tu aliunde præſidia reiſſa deduxeriſ, nulla ratione ei

potui

potui persuadere. Quin verò, cùm illum heri
diligenter rogasset, ut à tanti populi, quantus
Plescouiæ est, cœde abstinere iuberet, si ad Ci-
uitatis expugnationem veniretur (quòd inno-
centi populo esset parcendum) id se quidem
percupere significauit, sed (quod res est)
futurum esse difficillimum, dixit; quòd miles
ipso oppugnationis ardore inflammatus, ne sibi
quidem, si velit, queat temperare. Quamob-
rem, obsecro te, Serenissime Princeps, ut cogi-
tes, num propter illa, quæ iam amplius non
habes, expediat, ut reliqua in discrimen voces.
Quæ quidem (cùm in tua manu positum sit, ut
illa integra serues) si eadem, qua vsus es, cun-
ctatione in hostium tuorum manus peruenirent;
audent isti Regij sibi polliceri futurum, ut po-
puli tui non solum animis, ac voluntate, verùm
etiam rebus, ac corporibus ipsis à te ad istos a-
lios Reges dilabantur. Quæ omnia cùm cogno-
uissem, cœpi alijs pluribus rationibus Stepha-
num Regem urgere, ut saltem ad te, quemad-
modum cupiebas, vel Legatos suos magnos, vel
Internuncium aliquem mitteret, unde pacis
tractatio feruorem hunc bellicum mitigaret.
Sed cùm nihil assequi possem; quòd eximendo

EPISTOLÆ DE

gerendi belli tempore hæc diceret à te requiri, sicut triennij superioris tractatio docuit: tandem Deo adiuuante, animum illius, auctoritate Pontificis Maximi, permotum, inflexi, ut si tuos Legatos aliquem ad locum, non adeò procul hinc dissitum, sed vel in Regione Nouogardiensi, aut alibi situm, quàm primùm mitteres, ille suos statim sit missurus. Sed id petit omnino, ut quàm primùm absolutissimam iisdem Legatis tuis facultatem conferas transigendi, paciscendi, ac quaecunq; alia decidendi, præsidiaq; ex arcibus statim deducendi: quam ipsam facultatem quod ad Stephanum Regem attinet, curabo, ut primarijs quoq; Legatis suis ille impertiat. Ego verò, pro eo amore, quo te Summus Pontifex prosequitur (quã tibi fidem ad hæc iterum tractanda pollicitus sum) præstabo, ut eundem ad locum cum Legatis tuis me conferam, rebusq; constitutis ad te reuertar: cetera acturus, quæ ad Dei gloriam propagandam, tuumq; decus amplificandũ maxime spectant. Ceterum quod ad commercium & negociationes pertinet, quas, si tibi Liuania esset cedendum, putabas à Stephano Rege posse prohiberi, nec verò cum Christianis

Princi-

Principibus, ac Pontifice Maximo eam amicitiam, quam optas, coli: ego, Deo ipso aspirante, quam firmissimis conditionibus potero, curabo, ut cum tuis Legatis caueatur, ne vnquam ad te Principibus illis, vel item quibusuis mercatoribus, à te, atq; à tuis ad illos, tutus per Lituaniam, Poloniam, camq; Liuoniae partem, quæ ad Stephanum Regem attineat, non pateat aditus. Quod ipsum ij quoq; Principes Christiani, ac præcipue Pontifex Maximus, ut sanctum, illibatumq; sit, facile à Polonia Regibus obtinebunt. Quin verò, cum (Narua, & alijs arcibus, atq; adeo Wica satis magno Liuonica oræ maritimæ, Pernauiam vsq; tractu, vna cum arcibus Lode, Leal, Fekel, & Hapsel, à Serenissimo Sueciæ Rege captis) hi videant, penè omnem tibi commeandi, vel merces importandi in Moscouiam aditum esse terra, mariq; interclusum; in ipsis autem oculis tuis victorem Stephani Regis exercitum cernant, qui iam Plescouiæ, & Nonogardiæ itinera & vias omnes præcludit: conijcere potes, quantum tibi, ac tuis omnibus rebus accedet, si eosdem eadem, quam dixi, facultate absoluta Legatos citissime miseris (quod vtinam & cum Sueciæ

Rege

EPISTOLÆ DE

Rege quàmprimùm faceres) meum verò hunc hominem statim remiseris; quasq̃ mihi litteras scribes, easdem etiam per alterum tuum afferri mihi curaueris, vt si quid alterutri in itinere contingeret, tanti boni confectio ne differretur.

Quod autem attinet ad reliquas arces, quas extra Liuoniam Stephanus Rex in ditione tua cepit, itidemq̃ bellicos sumptus, quorum Vilnæ cum tuis Legatis mentio facta est, ac de quibus tibi Stephanus Rex ultimis suis litteris scripsit, non desinam cum illo agere; nec de spe decidi, quin, ob Pontificis Maximi authoritatem, & gratiam, aliqua de illis sit remissurus. Sed & post octo dies, si potero, mittam ad Palatinum Nouogardiensem alias ad te litteras, quibus intelligas, quid mihi à Stephano Rege responsum erit ad illa, quæ ex arce Staricia mihi ad illius litteras scripsisti. Interea scito, me post biduum hinc dimittere P. Paulum nostrum cum ijs litteris, quas mihi ad Pontificem Maximum, aliosq̃ dedisti: nec desinam hîc captiuos Moscos officijs Christianis, pecunia, ac quibusuis potero solatijs inuare. Quod vt perpetuò facerem, & Christiana charitas,

ritas, & benignitas erga me tua continenter
impellit. Ex castris ad Plescouiam, mense o-
ctobri, 1581.

Ioanni III. Sueciæ Regi, An-
tonius Posseuinus.

QUòd ex Magni Moscouiæ Ducis ditione
M. ti V. me nunquam posse litteras mit-
tere existimaui, ac tamen nunc facio; eò mihi
iucundius est, quòd V. M. tas intelliget, qua-
cunq; in regione sim, in ea me operam dare, vt
benignitatis V. M. tis erga me sæpius collatæ
memoriam gratissimam seruem. Nam & a-
pud ipsum Magnum Ducem, cùm Stariciæ,
(quæ ipsius arx est) Moscua ipsius Regia tri-
ginta sex miliaribus germanicis distantis, men-
sem commoratus fuissẽ, sæpeq; cum eo, eiusq;
consiliarijs egissẽ, incidi peropportune in
sermonem cum, qui mihi à summo Pontifice,
atq; adeò ab hoc Ser. mo Poloniæ Rege antea
iniunctus, spectabat ad pacem statuendam.
Quam Princeps ille non tam cum hoc Ser. mo
Rege, quàm cum V. M. te cupere quidem visus
est,

EPISTOLÆ DE

est, ac tamen si pacis aliqua inter V. M.^{tem}, et ipsum Principem tractatio esset futura, ea ut per Legatos V. M.^{tis} cum illo ageretur; quibus fidem omnem publicam, tutiꝑ, atꝑ honorifici commeatus, siue passus litteras se traditurum pollicitus est. Ego verò, qui probè nōram, quid ille V. M.^{tis} Legatis intulerat: quodꝑ sæpè de eodem principe, V. mihi M.^{tas} referre dignata fuerat; respondi, mihi nunquam credibile videri, ut prius V. M.^{tas} Legatos ad illum suos allegaret, quin suos ipse præmisset isthuc, quos tutò & clementer acceptum iri pro certo habebam. Quippe, qui pro Pontifice Maximo, Regis autem Catholici, atꝑ adeò Rodulphi Cæsaris rebus (qui sororem nuptui cupiebat V. M.^{tis} filio tradere) cū non semel legatione functus isthuc fuissē, eram expertus, qua fide non ipsos tantū Pontificis, aliorumꝑ Principum Legatos, verū etiam ipsos Tartaros M.^{tas} V. solebat excipere. Sed cū ille tū per Consiliarios suos, tum per Michaëlem Andreæ Beginum, Senatorem inter præcipuos suum, hac de pace agi se velle, mihi quinquies indicasset; ac propterea de me quæreretur, num ego iussu, vel impulsu V. M.^{tis} pacis ali-

quas

quas conditiones afferrem, respondi (id quod
 res erat) nihil prorsus à V. M.^{te} mihi manda-
 tum fuisse; Pontificem verò Maximum, qui
 cum sūma V. M.^{ti} intercedit necessitudo, mā-
 dasse, ut cūm mihi de pace inter Ser.^{imum} Po-
 loniæ Regem, atq; ipsum Magnum Moscouiæ
 Ducem esset agendum, V. M.^{tas} non præter-
 mitteretur, sed ea, quæ decet, dignitatis, &
 quietis Regnorum istorum ratio haberetur. Ac-
 cessisse Ser.^{mæ} Poloniæ Regine preces, Ser.^{mo}
 eius coniugi Regi ea de re oblatas, ne si pax in-
 ter eius M.^{tem} & Moscū sanciretur, V. M.^{tas}
 excluderetur: sicq; eadem pace tres inter Po-
 tentissimos Principes, ac Reges stabilita, V.
 M.^{tas} pietatem latius restitueret, Christiani
 autem reliqui Principes, ipsorum exemplo, ad-
 uersus Christiani nominis hostes arma conuer-
 terent. Quod quidem à Summo Pontifice ro-
 gauerat Moscus, ac postremò eius S.^{ti} id ipsum
 litteris suis testatus est, se quàm primum pace
 absoluta confecturum. Ergo cūm hæc acta es-
 sent, quæsiuit de me Moscus, ecquid ipse de
 tota re cogitarem: an verò, si quas cepisset V.
 M.^{tas} arces, easdem restituere vellet? Fore e-
 nim, ut ita cum V. M.^{te} pacem veram coleret.

EPISTOLÆ DE

Tum ego; Quoniam mihi rationes Ser.^{mi} Regis Sueciæ ignotæ sunt; audio verò eum sub signis copias habere victrices, si quid mihi tu, Princeps, proposueris, unde tractationem istam ordinar, id persequar, nec eum Regem pacē detrectaturum spero, si ad iustas condiciones veniatur. Ad hæc idem ipse Michael Andreæ Beginus, Mosci Consiliarius, ad me confestim à Principe remissus, Vide, inquit, Antoni, quam hoc ratione effici possit. Nam ut Princeps meus ad Sueciæ Regem mittat Legatos, id nequaquam decet. Solui enim erant aliquando Sueciæ Reges, aut ipsa Finlandia Pleiscouensibus, aut Nouogardiensibus, qui sunt imperio nostri Principis subiecti, tributum pendere. Ego verò, inquam, id nescio: hoc vnum scio, me duorum millium annorum historias legisse, quibus constat, Regnum illud semper habuisse Reges, qui nemini subderentur. Scio item Catholicum Regem ac Cæsarem, uti & Summum Pontificem, non ita multò antea ad eum misisse Legatos: præterquàm, quòd si ratio habenda est Serenissimi Regis Sueciæ, uxoris, & filij, & illa ex Regio stemmata & orta est, & Princeps iam grandis natu est, cui, qui

inter

inter Christianos principes primarij sunt, virgines suas non detrectant nuptui dare. Itaq, quando nec Ser.^{mus} Sueciæ Rex fortassis huc missurus est Legatos suos, nec tu videris in id propendere, vt mittas tuos: scribam ego per me ipse eidem Regi, cui Summus Pontifex non semel literas misit, quibus eum rogabat, (quod hætenus benignissimè fecit) mihi vt omnem in omnibus fidem adhiberet. Quod cum Moscus non solum non abnuisset, sed vt animi sui propensionem ostenderet, addidisset, Mihi, quidquid pro eiusmodi rebus tractandis, aut hominibus mittendis expendissem, se libentissimè repensurum: existimaui mihi faciendum, pro eo ac debeo, vt V. M.^{tem} quàm primùm de omnibus certiolem facerem, tentaturus quacūq, ratione possem, vt hæ litteræ ad V. M.^{tis} manus, quàm citissimè hoc anni tempore fieri poterit, perueniant. Cum autem ipsius Mosci rogatu ex Staricia ad hunc Serenissimum Poloniæ Regem in castra venirem, nuncius mihi allatus fuit, de Narua ab exercitu M.^{tis} V. capta, tum de Iuanohorod, Albo lapide, totaq, Vica, quæ ferè Pernauiam cum alijs arcibus attingit, eadem foelicitate in potestatem Vestræ

EPISTOLÆ DE

Maiestatis redactis. Quæ omnia ad eam pa-
 cis tranquillitatem in istis V. M.^{tis} Regnis cõ-
 parandam, non mediocre esse allatura momen-
 tum putantur: cum vel ipse Moscus ad æquo-
 res conditiones descensurus sit; & quod ad
 Ser. mum Poloniæ Regem attinet, facilius cum
 eo, summa animi in gerendis negocijs moderati-
 one fertur, res illas veteres, & si quæ restant
 adhuc, quas mihi V. M.^{tas} olim referre digna-
 ta est, vel forsan alia, quæ noua tractatione e-
 gebunt, transigere poterit. Quod cum factum
 fuerit, videor mihi intueri animo igniculos il-
 los pietatis, qui à Spiritu sancto, in V. M.^{tis}
 corde non semel excitati sunt, in flammam in-
 gentem erupturos, quæ tenebras istas errorum
 dispellat, pietatiq; locum auitum, gratissimi
 erga Deum animi ergò, restituat; sicq; Regnum
 illud, quod est omnium maximum (nempe,
 sempiternum) V. M.^{tas} sibi, ac populis suis
 comparet. Ceterum, cum apud eundem Ma-
 gnum Moscouiæ Ducem duos Ordinis nostri
 reliquissim, pollicitus ei sum, me quàm pri-
 mum, (sicut Deo volente faciam) ad eum redi-
 turum, ut reliqua ad bonum commune, religi-
 onemq; Catholicam spectantia, si non absolue-

ro, sal-

ro, saltem firmitus insinuem. Nam & pro externis, atq; pro ijs, quos Summus Pontifex, Venetiq; mittent in Moscouiam, fidem publicam, mihi dedit, quibus in eius ditione Catholicam religionem colere, & Sacerdotes habere Catholicos possint. Dona item Sebellinarum pellium Summo Pontifici, per hominem è nostris misit; meq; à sinibus regionū suarum usq; ad eius aulam, honorificentissimè in Pontificis Maximi gratiam deduci iussit; conuiuioq; splendidissimo, omnibusq; humanitatis officijs accepit. Quæ uti vera sunt, ita nolui non ea scribere V. M. ti, ut intelligat, potentem esse Deum, qui inflectere animos quantumuis duos queat, quiq; soleat in multa patientia expectare etiam Moscos, ut resipiscant.

Quod autem ad hoc negocium spectat, dispiciet M. tas V. nunquid mihi, si quid aliud effici antea non posset, mandare velit, quod sincerissimè, & fidelissimè agam: num verò aliquem utriusq; ditionis finitimum locum designari expediret, ut communicato cum hoc Rege negocio, Legati, & Mosci, & qui à V. M. te mitterentur, sic conuenirent, ut pax inter omnes statui posset. In qua si quid Pontificis Ma.

EPISTOLÆ DE

*xiimi auctoritas vsui esse V. M. ^{tis} commodis
 poterit, video, non minimum pondus apud eum
 Principem hanc esse habituram. Quoniam ve-
 rò credo post duos menses fore, vt ad Regem
 Poloniæ Ser. ^{mum} reuertar, summoperè autem
 cupio pro eo, quod mihi Pontifex Maximus
 mandauit, toti huic negotio coronidem impo-
 nere: obsecro V. M. ^{tem}, vt mihi animum suum
 per litteras quàm primùm aperiat. Ad eas
 verò litteras, quas per Sacerdotem è nostris
 à Pontifice Maximo, & à Ser. ^{mo} Poloniæ
 Rege de mense Iunio Vilna V. M. ^{ti} misi, non
 dubito, quin responderit, quinque paullò post
 de ijs aliquid sim accepturus, quod eius San-
 ctitati quàm primùm mittere possim. Ex ca-
 stris ad Plescouiam, die XX. Octobris 1581.*

Ioannes Basilij Magnus Dux
 Moscouiæ.

Misericordia, & benigna clementia Dei
 nostri, qui nos in Oriente ex altissimis
 præfecit, quiq; dirigit gressus nostros in viam
 pacis, eius Dei nostri in Trinitate benedi-
 ctæ gratia, à Magno Principe, Imperatore, & Ma-

gno Duce Ioanne Basily, Wlodimiria, Mosca-
uia, Nouogardia, Imperatore Casanico, A-
stracanico, Principe Plescouiensi, Magno Du-
ce Smolenscensi, Tueriensi, Tuchoriensi, Pier-
miensi, Wiatciensi, Bulgariensi &c. Domino
& Magno Duce Nouogardiensi, terræ Niso-
uiensis, Czernouiensis, Rezaniensis, Rosto-
uiensis, Iaroslauensis, Bialoiezoriensis, &
Domino hæreditario terræ Liuonica, Vdorica,
Obdorica, Condinica, & totius terræ Seueri-
ensis, & Sebersciensis terræ Principe, & a-
liarum multarum terrarum Domino.

GREGORII XIII. PONTIFL.
CIS MAX. NVNCIO,

Antonio Posseuino.

Scripsisti ad nos litteris tuis per hominem
stuum Andream, venisse te in castra Ste-
phani Regis incolumem, et cum Stephano Re-
ge, ac Senatoribus, quæ nostra Maiestas præ-
scripsit, locutum fuisse, ac priuatim ab eis in-
terrogatum, atq; auditum: Stephanum autem
Regem respondisse, & omnes Senatores di-

EPISTOLÆ DE

xisse, aliud tibi non esse in primis faciendum,
 quàm ut Andream Apollonium tuum ad nos
 mitteres, qui nos de omnibus rebus certiores
 faceret, quas tibi Rex Stephanus respondendo
 dixisset. Te autem de Legatis Lituanicis Re-
 gi Stephano persuasisse, ut eos ad nos Step-
 hanus Rex mitteret, vel Internuncium: quod
 cum assequi non potuisses, Regem Stephanum,
 in gratiam Pontificis Maximi Gregorij XIII.
 tibi accessisse, ut nobis Legatos suos ad aliquem
 locum (nobis idipsum facientibus) mitteret.
 Quam ad rem, tibi à Gregorio XIII. Pontifi-
 ce Maximo mandatam, nos quoque hortaris;
 ut, scilicet, propter pacem Christianam no-
 stros Legatos mittamus, non procul à nobis, in
 terram Nouogardiensem, aut aliò, data illis
 plena instructione: Rex verò Stephanus ad
 eundem locum mittat Legatos suos, pacis sta-
 tuendæ gratia: tu autem ad eundem locum ad
 Legatos nostros cum Legatis Regijs venias, &
 agas nobiscum de omni bono Christiano, ac de
 pacis compositione. Quamobrem tuum An-
 dream Apollonium misisti, ut eum audiamus.
 Nos igitur, ut sumus Princeps Christianus,
 semper optauimus, ut inter nos, & Stephanū
Regem,

Regem, sanguinis cessaret effusio, & initio id
 voluimus: qua de re tibi, Antoni, omnia diser-
 te exposuimus, ac postea vberimas litteras
 dedimus; cur, scilicet, inter nos, & Step-
 hanum Regem sanguinis copiosior facta sit effu-
 sio. Propter pacem autem Christianam, &
 tuam admonitionem, & iniunctum tibi munus
 à Pontifice Maximo, & nunc, & postea vo-
 lumus, ut Christiani sanguinis effusio inter nos,
 & Stephanum Regem cesset. Quare, & ad
 conuentum, quà Velicolucum Nouogardia est
 iter, inter Porcouiam, & Zauolociam, ad Ia-
 mum Zapolscij pagum, Legatos nostros mitti-
 mus: data illis plena instructione de omnibus
 ijs rebus, de quibus ad nos scripsisti, loquen-
 di, ac loquendo, & tractando ea confirmandi,
 quæ inter nos, & Stephanum Regem æquum
 est constituere. Tu verò, Antoni, Stephano
 Regi loquere, ac persuade, ut Plescouia disce-
 dat, & exercitum suum ubiq; prohibeat san-
 guinem Christianum effundere. Nos etiam e-
 xercitum nostrum per omnia loca idem facere
 iubebimus, & ne prælium committatur ullū,
 præcipientus, quamdiū nostri Legati cum Le-
 gatis Stephani Regis in conuentu mutuo aliquid

EPISTOLÆ DE

rectè constituerint, ut ex utraq; parte effusio sanguinis Christiani cesset. Misimus autem per Zachariam Boltinum, antequam Legatos nostros mitteremus, ad Stephanum Regem fidei publicæ litteras, propter Legatos Stephani Regis. Tu itaq; Antoni, iuxta præceptum Pontificis Maximi, cum Legatis Stephani Regis venias ad eundem locum, inter nos, & Stephanum Regem, cum nostris Legatis pacem compositurus: & cogites, quânam ratione tuis consilijs, effusio sanguinis Christiani inter nos in Christianitate cesset, resq; ad pacem deducatur, & in posterum quoq; fiat immobilis.

Ac quàm primùm noster prodromus, cum nostris fidei publicæ litteris, ad Regem Stephanum venerit, Rex quoq; Stephanus eundem prodromum, cum litteris publicæ fidei pro Legatis nostris, quàm primùm remittat, quas litteras nostri sequentur Legati; & cum Stephani Regis Legatis, ac nostris, inter Porconiam, & Zauolociam, concurras ibidem, negocia pacis tractaturus, & constituturus. Interim nostri Legati cum nostra instructione, & plena præceptione, eunt celeriter Nouogardiam, expectaturi Nouogardiæ Stephani Regis litteras

passus:

passus: litteras autem fidei nos per Legatos nostros mittimus, ut sciatur, ea quæ in conuentu illo egerint Legati nostri, cum Legatis Stephani Regis, esse voluntatis nostræ. Stephanus quoque Rex Legatis suis similes fidei litteras tradat, quibus liqueat, ea, quæ egerint Legati eius, cum Legatis nostris, esse voluntatis Stephani Regis: ut & nostris, & Stephani Regis Legatis tecum, qui Legatus es Pontificis, in conuentu illo, de omnibus negocijs statuere, & confirmare liceat, quò inter nos in posterum firma, fraterna amicitia, & societas cum Stephano Rege stabiliatur immobiliter. Scriptæ in Imperio nostro, in aula Slobodiensi, anno 7090. mensis Octobris die 23.

Ioanni Basilio, Magno Mosco-
uiæ Duci, Antonius Pos-
seuinus.

Misi Ser. ti tuæ, cùm primùm ad Step-
hanum Regem perueni, Andream Apol-
lonium nostrum, cum litteris meis, quibus si-
gnificabam, quantoperè tuis rationibus consul.

EPISTOLÆ DE

turus esses, si quàm citissimè ad propiorem locum, quàm Moscua sit, Legatos mitteres tuos. Quem ad locum darem operam diligenter, ut suos item Legatos Stephanus Rex mitteret: cū quibus omnibus ipse quoq̃, Deo iuvante, ad pacis tractationem absolvendam convenirem. Verùm, quoniam pollicebar etiam Ser. ti tuæ, me quàmprimùm aliquid responsi à Stephano Rege elicere potuissem, ad ea, quæ mihi in itinere ad eius epistolam rescripsi sti, id ad te missurum: litterarum autem earundem alterum exemplar statuebam ad te mittere, quas per Andream Apollonium misi, ut si quid illi, vel inter militum excursiones, vel in reliquo itinere accidisset, ad te tamen mea pervenirèt: neutrum sanè præstare potui, quamvis id sedulò curaverim. Nec enim Stephanus Rex respondere aliquid voluit responsioni tuæ, inquit, ista terendo temporì inseruire: cū bellum re ipsa, non verbis, sit omnino continuandum; aut si ad iustas pacis conditiones descenderis, pacem ipse stabilem, ac firmissimam, non ullam autem aliam amplecti velit. Interea verò, dum hæc agerem, supervenerunt in hæc castra novi milites, atq̃ alius pulvis, & globi

tormentarij : quare in Ciuitatem ipsam Pleſco-
 uiam iterum ſummo conatu irrumperẽ ſtatu-
 tum fuerat. Sed pro viribus egi, ne id hæte-
 nus fieret : Summi primũ Pontificis vſus au-
 ctoritate ; deinde ſiſtens me quaſi Vadem ipſi
 Stephano Regi, te ea, quæ mihi à te, ac tuo no-
 mine à Senatoribus tuis promiſſa ſunt, nulla
 arte, vel cunctatione, ſed Chriſtiana ſincer-
 itate ſic eſſe præſtiturum, vt reliquis omnibus
 Chriſtianis Principibus nulla vnquam fidei, vel
 promiſſionum tuarum ſuſpicio injci poſſit ; mi-
 hi autem Tabellarium meum cum celeri reſpon-
 ſo te remiſſerum. Qui quoniam ad hanc vſq̃
 diem non venit (quæ quidem dieſiſti itineri fa-
 ciendo, homini præſertim currenti, ſatis ipſis
 eſſe futura putabatur) angor animi vehementer,
 quòd cum me non ſatis veracem ſuſpicari poſ-
 ſint, fortaſſis iam minorem in ipſa pacis tra-
 ctatione fidem adhibebunt, quæ tamen tuis re-
 bus non inutilis futura videbatur. Quòd ſi tu
 ea reſpondiſti, quæ maximè ad tranquillita-
 tem rerum tuarum comparandam reſpondiſſe
 te credo ; meus verò Tabellarius quàmprimũ
 redierit, enitar id, quod Summo Pontifici,
 ac mihi optatiſſimum eſt, ne Chriſtianus ſan-

EPISTOLÆ DE

guis ampliùs effundatur. Sin minùs, audio, non solùm, vel nunc, vel primo Vere maximã stragem hominum futuram, verùm etiam, quod antea tibi scripsi, huius exercitus latissimam in tuas pacatas regiones excursionem ac vastationem. Quod rursus prædictum tuæ Ser.^{ti} volui, ne Pontificis Maximi studium, aut operam meam tibi vnquam defuisse, (si quid secus acciderit) intelligas. Scito autem, me certè difficillimè consequi potuisse, vt has tibi litteras mitterem: misisse autem in Sueciam alias litteras, vt ordiri ex me pacis illam tractationem possem, quæ dignitati & quieti tuæ sit, (vt spero) commodatura. Deus te sua gratia, & coelestibus donis vberrimè cumulet. Ex castris Stephani Regis ad Plescouiam, die 22. Octobris, 1581.

Ioanni Basilij, Magno Moscouiæ
Duci, Antonius Pol-
seuinus.

ANdreas Apollonius, quem Ser.^{ti} tuæ cum meis litteris miseram, heri cum Zacharia

charia Boltino Internuncio tuo redijt, quorum
 vterq; mihi litteras tuas, pietatis, ac pacis de-
 siderij plenas reddidit, quæ me in Christo Ie-
 su magna lætitia offecerunt: cum tu ob Dei
 honorem (sicuti Christianum Principem de-
 cet) Christianorum Pastoris Gregorij XIII.
 auctoritatem magnifacias, & consilium de pa-
 ce, ac foedere cum Christianis Principibus ine-
 undo libenter sequaris. Ego verò ipsas Ser. tis
 tuæ litteras statim perlegendas Stephano Re-
 gi curavi: quem, antea pluribus rationibus, &
 ipsa Pontificis Maximi auctoritate permotū,
 ne ampliùs sanguinem funderet, nec maiore ho-
 minum cæde expugnationem Plescouiæ tenta-
 ret, nunc Boltini tui aduentu, ac reditu ipsius
 Apollonij mei, faciliùs adduxi, vt ad omnia
 quæ æquissima futura sint, se attemperet.
 Quamvis nulla ei ratione persuaderi potuerit,
 vt exercitum ex tua ditione deducat, priusquã
 sincera, & immobilis pax fiat. Sæpè enim
 pro certo mihi affirmavit, nisi pax fiat, se hac
 hyeme in istis prouincijs exercitum, cum gene-
 rali eius Duce Ioanne Zamoscio, magno Regni
 Poloniæ Cancellario, relicturnum: Philonem
 autem Velicoluci cum magna militum manu, ce-

EPISTOLÆ DE

terosq; Præfectos alias in arces, vicinas impo-
 siturum: se verò, excursurum in Lituaniā ad
 maiores copias comparandas, quas primo vere
 in regiones tuas interiores inducat. Quamob-
 rem quantò maturius accedent Legati tui ma-
 gni ad locum, à te conuentui Legatorum, &
 mihi assignatum, & ad proponendas eas, quæ
 sperantur, pacis conditiones, tantò minùs va-
 stationis fiet, aut sanguinis fundetur: restitu-
 esq; his omnibus regionibus tuis optatam, ac cer-
 tè necessariam tranquillitatem. Vt verò Le-
 gati tui magni Zapolsciam tutius veniant, cu-
 rauī, vt statim Boltinus tuus vnà cum fidei pu-
 blicæ litteris, Stephani Regis remitteretur. E-
 go verò Nouogardiam vnà cum Boltino mitto
 Basilium Zamoscium, quem Senatores tui no-
 uerunt, vt quàm citissimè ad me litteras à Pa-
 latino Nouorgardiensi, vel à Legatis tuis ma-
 gnis afferat: quibus certior fiam, quo loco &
 die eos in itinere conuenire potero, ac cum ijs
 agere de ratione, qua ipsi quoq; Stephani Re-
 gis Legati, sine impedimento, aut damno, cum
 ijs quàmprimùm conueniant, cum quibus ipse
 operam, & officium meum omnibus (vt mihi
 scribis) consilijs ad pacificationem sedulò in-

terponam.

terponam. Quapropter ubi Basilius meus redierit, statim me dabo in viam Porcouiam versus, ulteriusq; progrediar, ubicunq; intelligā, id pacis celerius conficiendæ negotio magis expedire. Interea tuam Ser.^{tem} precor, ut sibi persuadeat, me nullum fidelissimæ, ac Christianæ sinceritatis officium prætermisurum, quod huic Rei statuendæ, ac Christianæ paci confirmandæ conducere posse existimabo. Dominus Iesus Ser.^{tem} tuam, cum omnibus tuis foelicissimam reddat. Ex castris ad Plescouiam, die XVI. Nouembris 1581.

STEPHANVS POLONIAE
 REX, IO. BASILII, MA.
 GNO DUCI MO.
 SCOVIAE.

Ex Ruteno idiomate.

A Magno Principe, Dei gratia, Stephano Rege Poloniae, et Magno Duce Lituaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiae, Liouoniae, & Principe Transyluaniae &c. Ioanni Basilij Principi Russiae, et Magno Duci Wlodimiriensis, Moscouiensis, Nouogardiensis, Ca-

sanensis,

EPISTOLÆ DE

*Sanensi, Astracanensi, Plescouiensi, Tuerien-
si, Permsciensi, Wiatsciensi, Bolchariensi &c.*

*Dedisti ad nos litteras per prodromum tu-
um Zachariam Boltinum, significans, misisse
ad te Sanctissimum, & Maximum Pasto-
rem Gregorium XIII. Pontificem Romanum,
Nuncium suum, Antonium Posseuinum, qui
certiorem te per litteras fecerit de ijs rebus, de
quibus ad pacem nobiscum statuendam est lo-
cutus. Te verò pacis Christianæ gratia tuos
Legatos allegasse, ad conuentum habendum in-
ter Porcouiam, & Sauolociam, via Velicolu-
censi, ad Iamum Zapolscij, data plena illis in-
structione, de omnibus rebus statuendi, & cō-
firmandi. Litteras quoq; fidei per eosdem mit-
tis, tuæ voluntatis illa esse declarans, quæ tui
Legati cum nostris egerint in eo conuentu. Nos
verò hortaris, vt ad eundem locum cum eiusmodi
litteris nostros mittamus Legatos: quo &
nostris, & tuis Legatis cum Nuncio Sanctis-
simi, & Maximi Pastoris Pontificis Romani
P. Antonio Posseuino, in conuentu illo de
omnibus rebus loqui, & confirmare liceat: vt q̃
nos Plescouia discedamus, & exercitum no-
strum ab effusione sanguinis Christiani prohi-*

beamus;

beamus; id quod fieri non potest, antequam inter nos, & te confirmatio fraterni amoris, & amicitiae sanciat. Nos autem ut semper, ita & nunc animum nostrum voluntate Dei omnia scientis ob firmamus, ut cum principibus Christianis, ac tecum, ob Reip. Christianae bonum, amicè, ac tranquillè viuamus, & effusionem sanguinis Christiani vitemus; quam ad rem nunquam, sine iusta causa, accedere volumus. Quare & saepius tibi disertè declarauimus propensionem nostram ad pacem, propter Christianam tranquillitatem; siquidem tu, quod ad te attinet, sincerè ac iustè acceperis. Iam verò, post tuam ad nos Internuncij allegationem, eadem erga pacem Christianam propensione nostra, mittimus Legatos nostros eum ad locum, quem tu designasti, Iamum Zapolscij, inter Porcouiam, & Zauolociam, dedimusq; iisdem integram instructionem, ac facultatem de omnibus rebus, quibus pacem statuere, & reliqua omnia componere, atq; ad exitum perfectum deducere, ac concludere, ita ut par erit, valeant. Litteras quoq; fidei publicæ, Legatis tuis, per eundem internuncium tuum Zachariam Boltinum, mittemus, quales habere vo-

EPISTOLAE DE

luidisti, quibus liberè eò veniant, atq; inde redeant, vnde voluerint. Quod autem scripsisti, ut Plescouia discedamus, & exercitum nostrum ab effusione sanguinis prohibeamus, id quod etiam à nobis P. Antonius Posseuinus nomine Summi Pontificis diligenter petijt (ut scilicet in gratiam eiusdem Summi Pastoris Romani Pontificis id faciamus) nos id, quemadmodum decet, maximi facientes respondimus, & indicauimus, quid in hac re præstare poterimus: illud interea curantes, ne nobis ipsis, & actionibus nostris detrimentum aliquod conciliemus. Ac tamen hoc in eo præcipue situm est, ut tui Legati quàm primùm ad locum à te assignatum, cum plena facultate, et instructione approperent, cū ijs conditionibus, quibus acquiescere possimus: cū & nos nulla mora interposita, Legatos nostros eodem mittamus; dimittamus autem illico tuum istum celerem Internuncium. Ex Castris nostris ad Plescouiam, Anno à Christo nato 1581. mensis Nouembris, die XVI.

Ioanni

IOANNI ZAMOSCIO

Antonius Possevinus.

Quatriduò postquàm è castris discessimus, huc venimus; cùm is, qui comes itineris fuerat nobis adiunctus, imperitus harum viarum, per flumina periculosa, diuersasq; vias nos circumduxisset. Præierat enim D. Zebridouius, vt equitatum obuiam Moscis Legatis præmittendum cogeret. Sicq; Diuina prouidentia eò nos tutiùs deduxit, quàm si eos equites habuissemus, qui nobis fuerant attributi. Sed bene habet, quòd Cosaci longiùs aberant. Postridie eius diei, quàm huc venimus, superuenère Legati Regij, heri verò, inclinata iam die, D. Zebridouius Opacam versùs ad Soletæ equitatum præmisit; cùm per varios tabellarios, ne aliquam Mosci suspensionem conciperent, eos admonuissem, vt propè Biscouicium nos esse intelligerent: quo in loco ne soli commoraremur, ac verò tantisper hîc maneremus, secuti sumus Illustris Palatini Braslauiensis consilium: qui cùm isthuc tabellarium mitteret, nolui non pauca hæc scribere, simul rogans,

EPISTOLÆ DE

*V. D. M. ut iubeat eum Cosacum (quem No-
uogardiam à me missum, Mosci suspicati sunt
falso, auctorem fuisse Psagæ comburendæ, &
cædis ingentis patrandæ) ad nos Zapolsciam
mitti, quemadmodum Ser.^{mus} Rex mihi se fa-
cturum pollicitus est. Neq; enim ipsi causæ,
de qua conueniemus, parum commodabitur. Cæ-
terum non despero bonum futuræ tractationis
nostræ exitum, quod etiam istis in castris hæ-
retici Ministri, quos summopere odit Deus, nō
amplius perstreperent: qui neq; à Deo sunt mis-
si, nec ullam verbi Dei prædicandi auctorita-
tem habent. Quod si effecerit V. D. M. sci-
at eum, qui finxit oculum, quiq; nostras actio-
nes, & cogitationes intuetur, atq; altissimè
considerat, non defuturum ijs cæptis, quæ ad
ipsius gloriam sincerissimè referentur. Ut ve-
rò semper de salute V. D. M. sollicitus sum,
ita obsecro eam enixe, ut sibi non tam forsan
ab hostibus, quàm ab alijs caueat. Quid me
ita scribere faciat, si quærat, equidem neminem
possem prodere, sed res est plena timoris amor
& reuerentia, qua interiore eam in Domino
prosequor. Utinam Deus illam omnibus veris
donis, & solidissimo honore cumulata diu-*

tissimè

tissime seruet incolumem. Amen. Ex Monasterio B. Virginis, quod iam Monasterium non est amplius, in Koroczinitzi die V. Decembris 1581.

Ioanni Basilij, Magno Mosco-
uiæ Duci,
Antonius Possevinus.

Magni Ser.^{ti} tuæ Legati, qui huc in Pa-
gum Biscouicium heri peruenerunt, in quo
eos expectabam, tibi significabunt, quid satis
longi inter nos colloqui hesternæ die fuerit. E-
go verò, ut debito Legationis & officij erga te
mei satisfacere, antequàm hinc longius disce-
derem, existimaui mihi faciendum, ut non so-
lùm me tibi reuerenter inclinarem, omniaq; à
Deo bona Ser.^{ti} tuæ precarer, verùm etiam in-
structionis eius exemplum ad te mitterem,
quam mihi Stephanus Rex suo chirographo, si-
gnoq; munitam tradidit, cùm ab eo nouissime
discessissem ex castris. Ex hac enim, quàm
sit eiusdem Regis de pace animus propemodùm
intelliges, facileq; cognosces, nihil à me præ-

EPISTOLÆ DE

termiſſum fuiſſe, quo illi ſuaderem, vt exer-
 citum ex regione tua, pace quàmprimùm com-
 poſita, deduceret. Verùm enimuerò, vt dubito,
 vel peccata hominum, diuturnius, & grauius
 flagellum commerita, bellum producent; aut
 niſi pro ea, quæ in peſtore tuo reſidet pietas,
 deliberes de aliquibus rationibus tuis adhuc po-
 tiùs remittere, quàm vt Chriſtiani ſanguinis
 plus effundatur; vel deniq; niſi Deus ipſe,
 multiformi ſua ſapientia, Stephano Regi li-
 quidiùs deſtaret, nolle ſe, vt hoc bellum conti-
 nuetur: erit mihi, ceteriſq; fidelibus tuis plùs
 quàm putabatur laborandum; præſertim ſi
 Stephanus Rex primo vere exercitu aucto,
 Regeq; Sueciæ altera ex parte eodem tempore
 bellum gerente, pergat in incepto. In quo, ſi
 nihil aliud promoueretur, certè miſerandum,
 & horribile ſpectaculum erit, quidquid vbiq;
 Nouogardiam uſq; (ne dicam vlteriùs) cerni-
 tur. Tempſa enim diruta, vel in equorum ſta-
 bula conuerſa ſunt, vbi ſaltem Diuini nominis
 laudes exaudiebantur. Imagines piæ in ignem
 impiè proiectæ, vel ſcommatis, & ludibrio ab
 ijs habitæ, qui Cœlites ipſos vix membra eſſe
 Chriſti agnoſcunt. Hominum, & puerorum
 cadauera

cadauera passim iacent, & ab ipsis iam equis in itinere atteruntur. Nec desunt utriusq; sexus imbellium rusticorum cædes, & raptus, ad quos rusticos in syluis venandos, relicta ferarum venatione auidissimè discurretur. Virgines stuprantur, & turpius etiam violantur. Incendia verò latissima visuntur, incredibili cum tuæ ditionis vastatione, quæ ubiq; agrorum, & iumentorum defectu iam syluescit, nullo cum fructu; difficiliore autem ad multos annos aduenarum commercio cum tuis. Quæ quamuis ipsi Stephano Regi summoperè displiceant, nec propterea cum ijs, quos copijs præfecit, desistat, his rebus omnia, quæ potest, adhibere remedia: difficillimum tamen est, tã ingentem exercitum, ad quem plurimi concurrerunt externi, ac voluntarij milites, in vastitatibus istis in officio continere. Sed & ego eadem, quæ Magni tui Legati, Ser.^{tis} tuæ nomine, mihi narrârunt, ac multo quidem plura, voce ac scripto retuli. Verùm quod ante triennium in Comitijs Regni Varsaviæ de obtinenda Liuonia decretum est, promissæq; à tuis Legatis magnis postremæ conditiones, Vilnæ: sumpus quoq; bellici, quos propterea hoc etiam an-

EPISTOLÆ DE

no fecisse se, Stephanus mihi Rex obiecit: expugnatae verò à Sueciæ Rege non paucae arces, quas tu obtinebas: copijs autem, quas Stephanus Rex in Castris ad Plescouiam reliquit, stipendium persolutum, & ad annum vsq; assignatum ad bellum continuandum: dubiū porro, in quo animus Regis versatur, ne semper noua belli materia præbeatur, nisi Liuania tota cesseris: ac iusiurandum ab eo, cum Regno in auguraretur, præstitutum, de Liuanibus in libertatem asserendis: quodq; tu (vt dicunt) foederis tempore, antea quidem Sigismundo Augusto Rege, Polociam; deinde Henrico Rege, Pernouiam inuaseras; nec verò videatur futurum, vt data occasione conquiescas, & à bello abstineas: rationes illæ sunt, quibus sibi in proposito omninò perstandum Stephanus Rex dicit; asserens, quamuis hætenus Plescouia à se capta non sit, obsidione tamen ita se illam pressurum, vt in suas manus veniat, nisi quàmprimū pax componatur. Scire enim se magnas Ciuitates, vt sanguinis effusioni parcatur, hac ratione esse expugnandas: cum & felicitis memorie auus tuus, ipso quidem (vt aiunt) foedere vigente, Nouogardiam non vnius anni, sed

septennij

septennij obsidione redegerit in suam potestatem. Quamobrem si post omnem diligentiam, & fidelissimam certè sinceritatem à me adhibitam, Stephani Regis Legati magni ad eas conditiones non poterunt descendere, quas tu cuperes: vel tui Legati magni à te non attulerunt ampliora mandata, quàm ex eorum sermone hæctenus videor mihi potuisse colligere: ipse, tua cum gratia & voluntate, Deo iuvante, excurram ad te, ut si quid aliud iniri consilij queat ad reliqua absoluenda, id, eodem volente Deo, fiat. Idcirco tuam Ser.^{tem} rogo, ut ubi apud nos actum de tota re fuerit, digneris iubere, mihi ut ad Ser.^{tem} tuam redeunti benignus, ac tutus ille additus pateat, quem fidei publicæ litteris Pontificis Maximi Legatis, ac Nuncijs pollicitus es. Iesus tuam Ser.^{tem} omni gratia, & benedictionibus cumulet. Ex Biscouicio pago, duobus milliaribus Germanicis prope Porconiam tuam, die VII. Decembris, 1. 5 8 I.

STEPHANO POLONIÆ
REGI.

Antonius Possevinus.

EX Corocinico, ubi Monasterium erat,
 scripsi ante quatrimum M.^{ti} Vestrae:
 deinde in Biscouicum pagum, Mosci Legatis,
 & mihi assignatum, me contuli, cum ex itine-
 re Percouientes egregie nos ferreis globis ex
 turribus salutaſſent. Poſtridie vero, cum eo
 perueni, Legati Mosci ſatis mature, ne expe-
 ctato quidem Opocæ Regio M.^{tis} V. equitatu,
 ſuperuenere. Qui me Magni Ducis nomine
 (ut ſolent) pluribus verbis conſalutantes, ac-
 curate interrogarunt, ecquid à V. M.^{te} de pa-
 cis conditionibus deliberatum fuiſſet. Ad
 quæ, cum id, quod res eſſet, reſponდიſſem; ce-
 terum præter Liuoniæ reſtitutionem, ac quæ-
 dam alia, arces nempe captas eſſe retinendas,
 ob bellicos ſumptus; nescire me ſi quid aliud
 V. M.^{tis} Legati haberent in mandatis: inter-
 dum identidem vnum illud verbum profere-
 bant. Veliki, Veliki, magna ſunt hæc. Cum
 vero paulo poſt ſeſe veniſſe ea cum poteſtate
 referrent, ut eadem, quæ M.^{ti} V. attuleram,
 firmarent, & ad effectum adducerent; ego au-
 tem dixiſſem, niſi Liuonia cederent, nulla me
 ratione intelligere, quorſum utriſq; Legatis, ac

mibi

mihi aliquò esset conueniendum: illicò Beginus, Andreae Beginii frater, secundus Legatus subdidit; Et est quiddam aliud, quod offerimus quod cum à me petiissent vt reticerem, nec verò præ illo, quod à V. M.^{te} petitur, magni momenti sit, spero M.^{tem} V. in bonam partem accepturam, si tantisper illud reticero, dum in conuentu proponetur. Sic enim expedit, vt fidem meam illis præstem, quam illibatam V. quoq; R. M.^{ti} seruabo. Præscriptos autem illis in proponendo gradus, (ne dicam terminos) fuisse, ex eo etiam intellexi, quòd nonnunquam ijs exciderunt hæc verba, suo more loquentibus: Quandoquidem, Antoni, Princeps noster demissior factus est: elatos autem deprimat Deus: æquum est, vt Stephanus Rex modum imponat suis petitionibus: tu verò, si qua in re videris hæere nos pertinacius, de ea nos admoneas. Sed vt prorsus Liuania Magnus Dux cedat, cui & commercia cum alienis gentibus, ac præcipuè amicitia cum Summo Pontifice, & Christianis Principibus colenda sit, fieri non potest. Sed Stephanus Rex contentus sit ea, quæ tradetur, parte, ne, cum totum voluerit, ne partem quidem illam fortas-

sis postea consequi possit. Quid verò adhuc
 responderim, quidq; consilij in repræsenti ce-
 perim, cum illi Tabellarium de suo in Biscoui-
 cium aduentu, Magni Ducis mandato, in Mo-
 scouiam essent missuri; cognoscet V. M^{tas} ex
 adiuncto litterarum exemplo, quas eidem Ma-
 gno Duci misi: ut si longior noster Legatorum
 conuentus haberetur, ipse adhuc ad alias condi-
 tiones Legatis suis proponendas adigeretur,
 paxq; Deo iuuante, quamprimùm fieret. Po-
 stridie autem eius diei, cum ad hunc pagum ve-
 niremus, male habebat illos, quòd neq; in Por-
 couiam arcem ingredi, neq; necessaria capere
 possent. Verùm deniq; rationibus, ac neces-
 sitati paruerunt: quòd nec dum pax esset, nec
 fidei publicæ litteræ à V. M.^{te} acceptæ, qui-
 bus illi nitebantur, eò spectarent, ut eo prætex-
 tu obsessis aut opem, aut consilium aliquod af-
 ferrent. Cum verò de ijs quæsuisssem, num si
 paucorum dierum ipse inducias inter exerci-
 tum V. M.^{tis}, & obsessos tentasssem, id ipsi
 Magni Ducis nomine ratum habere possent; sic
 quidem, ut interim nemo ex obsessis arcibus e-
 gredi, nemo in eas ingredi posset: se eiusmodi
 facultatem non habere dixerunt. Quamobrem

postea

postea nihil mihi negotij amplius facessuere, cum saepe videretur antea mirari, cur V. M.^{tis} exercitus tempore tractandæ pacis aliò non deduceretur. Sed & cum occasione oblata inuissim, inaudiuisse me, à V. M.^{te} propositum fuisse, ut Serenissimus Sueciæ Rex inter ipsas pacis condiciones admitteretur, haud commodè responderunt. Quamobrem credo vix eam rem habituram inter reliqua locum. Porro hîc biduum substitimus, quòd Legati V. M.^{tis}, antequam huc peruenissemus, litteras mihi scripsissent, quibus iamum in Zapolscia combustum fuisse, cænobium autem esse in ditione V. M.^{tis} significabant, cui rustici istiam iureiurando erant obstricti: in quo nisi Mosci vellent conuenire, Paderouicium saltem pagum deligerent, procul hinc tredecim passuum millibus, quem ad locum omnes conuenturos dicerent, licet octo, decemue tantum domus in eo extarent. Cui rei cum Legati Mosci statim assensissent, qui in ditionem V. M.^{tis} se ingredi non posse affirmassent, admoniti à Ducibus, seu præfectis quibusdam equitum Polonis, qui huc nos adduxerant: Bolcinum hinc quattuor Verstis abesse, commodum, &

EPISTOLÆ DE

cuius in vicinia non rari sunt pagi, propofuere Legatis V. M.^{tis} locum illum; ſi vellent, eò ſe ituros, ſin minus Paderouicium ab illis propoſitum ſe petituros. Quorum dum reſponſum expectamus, quòd hodie ad priores meas litteras miſerunt, immutata eorum conſilij ratio eſt, vt ſcilicet in Iamum eamus: quò quidem licet ſtatim Moſci me audito ſtatuering ſummo mane craſtina die proficiſci, non potui tamen non dolere, vel immature res prouideri, vel alijs tribui, quod in eoſdem aptius cadit. Mitto autem V. M.^{ti} & eorum Legatorum V. M.^{tis} ſchedam, ac quidquid illis reſpondi. Quòd ſi fortaſſis illi dubitârunt, iſtos Magni Ducis Legatos, propius quàm par erat futuros eſſe Porcouiæ, id proſpectum (antequam ipſimet aliud proponerent) oportuit. Sed fortaſſis poſthac iſta melius prænoſcent, atque in rem conferent.

Iam cum nobis craſtina die, vel perendie cum Legatis V. M.^{tis} conueniendum ſit; poſſimq; vereri, Liuania vniuerſa Moſcum non ceſſurum: obſecro V. M.^{tem}, vt me quàm ciſſimè certioſem faciat, num ſi ſoluto conuentu Liuania cedere noluerint, ego in Moſcouiam

rediens

rediens ex me agere debeam, ut Moscus vel
 hos, vel alios Legatos Comitiorum tempore
 Varſauiam ad V. M. tem remittat; an verò hinc
 id ipsum Mosco à me scribendum sit, ut ho-
 ſce Nouogardiæ tantisper detineri iubeat, dum
 tempus veniendi appetat. Negocium enim hoc,
 quod ad Decretum Reipublicæ de obtinenda
 Liuania pertinet, priusquàm arma deponatur,
 aut tum habebit liquidiorẽ declarationem, a-
 ut Moscos Varſauie præſentes ad ſolidiorẽ
 deliberationem adiget, ſi Ordines Regni in eo-
 dem perſtantes viderint. Veſtra porrò M. tas
 ſapiens eſt, quæ nouit momenta temporum,
 quæq; cernit, quantam in Regno ſuo molem
 habeat rerum aliarum explicandarum, quibus
 ſtatuendis non minore iureiurando obſtri-
 cta eſt, quàm Liuania obtinendæ, quam tamen for-
 taſſe Deus ijs tradere totam non vult, qui ſeſe
 tradere totos in eius obſequium nolunt. Ipſe V.
 M. ti vberrimam ſuam gratiam, ac deniq; cæle-
 ſtem gloriam impertiat, quæ plus omnibus Re-
 gnis, ac Mundo ipſo exoptanda eſt. Ex Cz-
 ſenka pago, die XI. Decembris 1581.

Legatis

EPISTOLÆ DE
LEGATIS REGIIS
POLONIÆ,

Antonius Possevinus.

ANte horam accepi schedulam *Vestrarum*
ILL. DD. qua mihi significant, sese om-
nino statuisse non progredi ultra Iamum Za-
polsciæ pagum, quidquid antea secus delibe-
rassent, atq; adeo ipsæ nobis diligenter eò iter
facientibus proposuissent, de Paderouicio pago
potius deligendo: quandoquidem, ut scribebant,
Iamum à Cosacis sic erat combustum, ut ne sti-
pes quidem equis alligandis circumquaq; repe-
riretur; nec verò in tota illa vicinia, quidquam
esset, quod hoc mense Decembri nobis tegendis,
hominibus verò, & equis sustentandis haberi
posset ad manum. Quæ nova DD. VV. Illu-
strum deliberatio licet visa sit non usquequaq;
commoda, facillimè tamen Magnis Mosci Le-
gatis persuasi, ut crastina die summo mane,
cum hac hora iam adueesperascat, Paderouicium
versus unâ mecum se in viam dent, eò verò vl-
terius proficiscantur, quò magis VV. DD. Ill.
collibebit.

collibebit. Nam quod ad me attinet, in cuius gratiam se Paderouicium, ne mihi deesset hospitium, delegisse nunc denique scribunt; non est quod valde doleant, cui & reliqua, & bonus itineris Dux sic pene hactenus, inter medios exercitus, & globorum ferreorum eiaculationes defuerunt, ut nisi in unam ipsius Dei voluntatem inspicerem, mentemque Pontificis Maximi optimam prae oculis haberem, quæ tota nullum ad priuatum commodum, sed ad Christianam pacem spectat, alia quoque mihi iustior immutandi consilij ratio subeunda erat. Quod verò VV. DD. ILL. pertinacia horum Mosci Legatorum fieri putant, quò minus in Iamum recta processerint, certè ut ne quidem pro sexcentis Poloniae Regnis mentiar, ita fateor in hac eorum bidui commoratione nullam noxam, ac ne minimam quidem pertinaciæ suspicionem me in illis agnouisse: cum neque in Spaga, vel Soletz expectato Regio equitatu (qui per duos Tabelarios illis fuerat promissus) statim acceptis litteris meis in Biscouicium magnis itineribus Nouogardia accurrerint; nec ipsi quidquam, nisi ex litteris, ac proposito VV. ILL. DD. decreuerint. Quantoperè verò Iuri gentium (ne

EPISTOLÆ DE

dicā, pietati Christianæ, ac Regiæ) consulatur, quòd illi mecum inter Cosacorum stationes, & militum aliorū, à quibus semper aliquid illis adimitur, relinquuntur, nullo cū præsidio, nullo item pro equis saltem collecto pabulo, quod saltem pecuniæ posset comparari, cum nulla eis facultas danda sit, ut sibi necessaria excurrere conquirant, iudicium esto VV. DD. ILL. Præterquàm, quòd si vera sunt, quæ nobis de Iamo ipsæmet à nemine requisitæ scripserunt, non video, quanto perè ad rem faciet, ut sub dio maneamus diem ac noctem equites pene sexcenti: vel si Legati procul ab se aberunt, quantum temporis brevissimis hisce diebus deteretur, antequàm simul ad me conveniant: cum ut celerimè res expediretur, & Ser. mus Rex, & ratio temporis, & reliqua omnia postulare videantur. Ut ut igitur res habeat, venimus Deo Duce, qui iam vnicus (ut ita dicam) Pristauus est noster, cum interim nihil amissum temporis sit eliciendis ijs rebus, quas paci tractandæ non incommodas fore, VV. DD. ILL. intelligent. IESVS VV. DD. ILL. sua sapientia, & desiderio sincero suæ sanctissimæ voluntatis impleat. Amen. Ex Czissenkz pago, die XI. Decembris, 1581. Ad vesperam.

IOANNI ZAMOSCIO,
Antonius Possevinus.

PAucas ante horas accepi litteras V. D. M. octauo huius mensis datas, quibus eò breuius respōdebo, quòd quæcūq; Ser.^{mo} Regi scribo, sic mitto ad V. D. M. manus, ut ea perlegere; ac si quid ei venit in mentem, proponere eius M.^{ti} queat: ad quam non dubito, quin statim easdē omnes meas obsignatas proprio in fasciculo sit missura. Quæ autem mihi scribit V. D. M. de casis quibusdam sub ipsis Plescouiæ manibus, & captis decem nobilibus, quorum primarius Petrus Koltowski aiebat, copias cogi ad Nouogardiam, ferendæ opis Plescouiæ causâ, eadem Legatis Mosci legenda curavi. Ipsi verò mirari, quid istud esset de copijs, quæ cogerentur. Quicquid autem id sit, certè huiusmodi litteræ, si identidem ad me mittantur, quæ vera contineant, incommodæ nō sunt eliciendis hominum sensibus, si qui latent adhuc interiùs, ut tandem pax, CHRISTO Domino, qui nostra pax est, adiuuante constituatur.

EPISTOLÆ DE

Rogo autem V. D. M.^{cam} ut per D. Schortium iubeat quæri, quænam spes valetudinis sit in meo Andrea Apollonio, quem isthic sub patrocínio M.^{tix} V. reliqui iacentem. Qui si sine magno salutis discrimine ad me mitti posset, is mihi pernecessarius esset. Sin ille attritis adhuc est viribus, obsecro V. M.^{tiam} vel adolescentem illum ad me quàmprimum mittat, qui litteras Mosci mihi scriptas in itinere ex Ruthenico idiomate in Polonicum vertit, vel aliquem alium fidum tractandis, & Ruthenice interpretandis rebus. Vnus enim Bassilius si in morbum incideret, quo interdum laborat, non haberem, qua ratione negocia promouerem. De quibus si quid statuetur, certè allato mihi isto subsidio, neq; à Deo præmium V. M.^{tix} deerit, nec ego istius beneficij memoriam vnquam deponam. Deus interim cor, ac dexteram V. M. Ill.^{mæ} semper muniat cœlesti suo præsidio. Ex Cissenka pago, propè Porcuiam tribus milliaribus, ad noctem die XI. mensis Decembris, 1581.

Stephano

STEPHANO POLONIAE
REGI,

Antonius Possevinus.

Secundas heri ante diem litteras meas, post-
quam ex castris disceſſeram, miſi V. M.^{ti}
Regiae, quibus quicquid vel Moſci Legati me-
cum egiſſent, vel ipſe Magno Duci Moſcouiae
ſcripſiſſem, vel deniq; quid V. M.^{tis} Legati
ſubinde mihi ſignificaſſent, continebatur. At
cū heri quattuor ferme milliaria proceſſiſſe-
mus, Legati Moſci ad hoſpitiū meum conue-
nerunt, de tota ratione tractandae pacis quaſi-
turi, cum quibus ad multam noctem colloquio
producto, eiſdem capita ſummatim V. M.^{ti}
ſcribam, cū & eadem (vti quoq; omnia alia)
V. M.^{tis} Legatis hodie ſi oſtenſurus. Sic
enim paratiores erunt, ac breuiore compendio
tractatio abſoluetur. Porro ſumma haec fuit,
vt Deo ſe ex animo commendarent, in tanto ne-
gocio ad exitum promouendo: quod vt fieret,
comitatui meo, praeter reliqua, orationes &
Sacramenta hodie indixi. Qui ſinceriùs age-
rent, Diuinamq; voluntatem rectiùs ſpecta-

rent, ijs tandem à Deo vel pacem, vel victori-
 am dixi adiudicatum iri. Me à V. M.^{te} di-
 scedentem habuisse Instructionem quandam,
 quam Ruthenicè versam eis non minùs ostende-
 re volebam, quàm feci cum V. M.^{te} de litte-
 ris ijs, quas mihi Staricia profecto Magnus
 Dux in itinere misit. Ex ea illos posse cogno-
 scere (ne tempus frustra teratur) quorsum V.
 M.^{tas} spectet. Itaq; & ipsi sua sic comparèt,
 ut ne in disceptationibus, vel altercationibus
 dies consumantur. Tum illi altiùs ordiri sua:
 Liuoniam ab origine Mundi pertinuisse ad ma-
 gnos Moscouiæ Duces: Principem suum absti-
 nuisse à comittendo prælio his annis, atq; adeò
 nunc abstinere, ne sanguine populi sui, & sub-
 ditorum V. M.^{tis} fuso, Turca se ad Moscoui-
 am, Poloniamq; capiendam facile insinuaret:
 viginti annis non expugnaturam V. M.^{tem} ar-
 ces, quas petit, si singulas copijs obeat suis.
 Vidisse V. M.^{tem}, aliam in alijs arcibus, ali-
 am in Plefcouia, & eiusmodi ciuitatibus expu-
 gnandis rationem esse: Plefcouia ad quindecim
 annos esse cibum, & com meatum: Habere V.
 M.^{tem} exercitum ex varijs nationibus confla-
 tum, qui cùm stipendio, non voluntariè serui-

at, Rei-

at, Reipublicæ istius ea ratione ex hauriri æra-
rium. Quod ubi prorsus exhaustum sit, scire
Magnum Ducem, quàm facilè illi esset victo-
rias suas cumutare, nisi mallet fundendo san-
guini parcere. Ad extremum, se rogare, ut
æquus velim esse iudex, ac si cui rei pertinaci-
us inhæserint, eos ut dimoueam, paratos se ad
ea omnia, quæ æquissima sint, dum V. M. tas æ-
quitate contenta sit; utq; Mosco reliqua sint,
quibus amicitiam cum Principibus Christianis
foueat. Respondi autorem illis me esse, ne quid
de Liuania, ab origine mundi Moscis subiecta,
Legatis V. M. tis dicerent: ne Moscorum qui-
dem imperium fuisse ab origine mundi. Liuo-
niam Catholicam fuisse, ac proinde ad Princi-
pes Catholicos initio semper attinuisse: ubi hæ-
resibus discerpta est, discerptam item iustis-
simo Dei iudicio fuisse, ut nemo hætenus glo-
riari potuerit, eam se totam obtinuisse: obten-
tuum deniq; eum totam, cui in oculis Dei cor-
sit, illam seriò ad auitam, & vnâ fidem re-
digere. Magnum Ducem rationes omnes mihi
suas scripto, penitioresq; formulas, ex Rege stis
deprompsisse, quibus putabat sibi summum in
ea ius esse; sed reuera vix aliquid solidi com-

pertū fuisse, quod validis rationibus V. M. tas
 non euicerit. Quod à prælio abstineat, ut san-
 guini parcatur, id esse pium, sed secus Polonos
 illam abstinentiam interpretari. Tot enim Mo-
 scis cæsis superioribus annis, arcibusq; & ca-
 ptiuis in V. M. tis manus redactis, non restare
 Magno Duci, quibus vel exercitum audeat cre-
 dere, vel adeo iustum exercitum possit conscri-
 bere. Liunioniam verò difficilem expugnatu non
 videri, cum Serenissimus Sueciæ Rex, Dux
 item Magnus, atq; adeo vel unus nescio quis
 Buringus, arces illas quotidie capiant. Quod
 si V. M. tas Plescouiam caperet, quam re vera
 generali irruptione, vel assultu non tentauerit
 quidem adhuc, futuram deniq; difficillimam
 omnem pacis tractationem. Alias, quas dice-
 rent arces esse captas, eiusmodi fuisse plerasq;
 ut fortissimè dimicauerint Mosci milites; nec
 verò, ut dicebant, confederent, sed vel in me-
 dijs flammis, ad extremum vsq; spiritum, vel
 à globis tormentorum frustillatim discerpti,
 illas tuerentur. Quod Plescouiæ tantus esset
 commeatus, aliud Plescouienses ipsos dicere.
 Quod variarum nationum exercitum V. M. tas
 comparauerit, id studio fecisse, ut Regni sui

vires semper integras retineret. Polonicum autem, ac Lituanum equitatum, cum in Moscovia æstatem & hyemem ex hostico vivat, relinquere vberiores, et intactos agros suos, sicq; nihil roboris ex hoc bello Reipublicæ Polonicæ decedere. Quod ærarium exhauriatur, id tota re perpensa fecius accidere. Quod enim in ocio Poloni nobiles expendunt, id libentiùs vtiliusq; propagandis Reipub. terminis velle eos impendere: cum etiam, qui sumptus in res alias fiunt, ij in mercatorum externorum cedant utilitatem; qui verò in ipsos milites vel Polonos, aut Lituanos fiunt, hi in propriam domum, & Reipublicæ ipsius vsum conuertantur. Quod de meo iudicio requirunt, si liberimus essem iudex, faciliùs rem confici posse. Sed quando V. M.^{tas} victorem in hostico habet exercitum; nec vult semina ferendi belli restare: nescire me, quantum mihi efficere liceat præter ea, quæ fortassis alijs quibusdam in rebus auctoritate Pontificis Maximi complari poterunt. Hoc vnum scire me, neutri parti, nisi quæ optima esse intellexero, me esse adiudicaturum. Deniq; Magnum Ducem per suos Legatos Liunioniam promississe; quam si serio

EPISTOLÆ DE

promittebat, cur promissum non præstat?
 Quod nisi seriò, sed arte ad tempus eximen-
 dum, pollicebatur; ne mirentur, si Deus, quod
 sincerè non agitur, id sincera iustitia puniat.
 Hic nocturni huius colloquij exitus fuit, mi-
 rantibus Legatis, in rationum istarum angusti-
 as sic sese fuisse coniectos, ut sanè vix respon-
 derint. Interea, cum media nox appeteret,
 Legati V. M.^{ti} mihi scripserunt, num velim,
 ut huc ad nos duobus milliaribus procul Za-
 polscia, venirent: cupere se ordiri hodie tra-
 ctationem pacis. Qui litteras mihi attulerunt,
 dixère, in agris, si procedamus, utrisq; Lega-
 tis esse hoc tempore manendum. Quid ipsis
 Legatis responderim, quos hoc diluculo expe-
 cto, cognoscet ex litterarum mearum exemplo,
 quas ad illos ea ipsa huius noctis hora misi.
 Reliquum quod agetur, accuratè, ac singilla-
 tum V. M.^{ti} significabo, sperans eam mihi sen-
 sum animi sui exposituram, si quid erit aliud
 mihi in Moscouia tentandum, cum illuc, Deo
 dante, rediero. Deus V. M.^{ti} omnia faustis-
 sima concedat. Ex itinere versùs Iamum Za-
 polscie, die XII. Decembris. 1581.

Ioanni

IOANNI ZAMOSCIO

Antonius Possevinus.

QUæ, antequàm omnes Legati conue-
runt, mecum iterum egère, cognoscet V.
D. M. ex ijs litteris, quas huic adiunctas fa-
sciculo mitto Regi Ser.^{mo}. Quæ verò postea
sunt hoc biduo inter Legatos, me præsentem, con-
secuta, ea pertinent ad duo capita: quorum al-
terum spectat ad Plenipotentiam utriusq; Le-
gationis; alterum ad ea, quæ utriq; Legati ho-
die proposuerunt. Plenipotentia Moscorum
simplicissima visa est, ac præ Regia satis in-
firma, ne dicam, suspicionis plena. Hæc enim
verba continet: *Missiße Magnum Ducem Le-
gatos suos, ut, pacis statuendæ causa, cum Le-
gatis Regijs colloquantur in conuentu; & illas
res, esse res Magni Ducis. Auctor igitur sui,
ut quas Regi, mihiq; per Boltinum Magnus
Dux litteras scripserat, eæ ipsis perlegeren-
tur; quibus significabat, Legatos mitti plenif-
sima cum potestate ad omnia transigenda, con-
ficiendaue. Vbi res diu disceptata est, Re-
gijq; Legati hærerent (quòd super infirmo*

funda-

fundamento tractatio hæc pacis nec niti, neq;
 extrui debebat) dixi, restare duo, quæ essent
 facienda, tum vt coram me de tota re protesta-
 rentur; tum vt mihi vtraq; pars Legatorum e-
 xempla suarum Plenipotentiarum traderet:
 noctem insequentem, re Deo commendanda,
 & consultanda; deniq; Legatis Mosci interro-
 gandis accuratiùs, num aliquam alteram Ple-
 nipotentiam solidiorem haberent, me insum-
 pturum. Quod vbi factum est, præsentibusq;
 Regijs Legatis singillatim vnumquemq; Mo-
 scorum Legatorum quærerem, num semper e-
 iusmodi patentes solitæ sint à Magno Duce
 tradi, idq; vellent iureiurando affirmare: Za-
 charias Vicenotarius se id facturum, inquit; qui
 cum Mosci Secretariæ Acta cētum annorum
 legerit, alias nunquam Plenipotentiarum for-
 mulas se, quàm istas, legisse, affirmavit. Mi-
 kita autem notarius, vnus è Legatis, idem as-
 seruit: quod & postea Romanus Basilij, qui
 aliquando ante viginti annos ad Sigismundum
 Augustum fuerat missus: ac deniq; Demetri-
 us Dux, Legationis Princeps, testatus est; ad-
 dens, sese vt Christianos Legatos venire ad hoc
 negocium integerrimè conficiendum; nihil o-

pus fore ad Magnum Ducem aliorum internū-
 ciorum remissione; In litteris Magni Ducis
 ad Regem, & ad me scriptis, extare suæ Ple-
 nipotentia expositionem; Visuros nos, si pax
 conficiatur, ad effectum omnia deduci. Ego,
 qui viderem multum teri temporis, nec præ-
 sentius aliquod, ipsa protestatione Legatorum
 Regiorum, esse remedium; testatus ipse Mo-
 scis, perpetuo illis dedecori hanc rem, si qua
 subesset calliditas, futuram, quippe, quæ in-
 notescere omnib. Principibus Christianis debe-
 bat, nisi ad rem veniretur. Nihil enim vel
 induciarum, quæ nondum essent, rationi, vel
 exercitus deductioni, Serenissimo Regi ex hac
 tractatione perire: quæ alioquin, si bonum ha-
 beret exitum, multa bona parere posset; sin in
 irritum caderet, ius Regium apud omnes esset
 roboratura. Sic Regijs Legatis fatentibus, se
 Pontificis Max. autoritate, meoq; consilio
 ita moueri, ut tamen vellent, antequam ab hac
 tractatione discederent, certò sibi, quæ de Ple-
 nipotentia Mosci pollicebantur, in rem confer-
 ri; ad alterum, de quo dixi caput, ventum est.

Id fuit de Liuania tota, quæ erat in manibus
 Mosci, petenda, de arcibus superioribus annis

captis,

EPISTOLAE DE

captis, de Rege Sueciæ Ser.^{mo} inter conditiones pacis admittendo. Quæ cum prudenter Palatinus Braslaviensis, ac cum dignitate proposuisset, multaq; ultro citroq; dicta fuissent; Mosci præsertim urgentibus, neq; se posse tota Liuania cedere, nec verò, si possent, debere Legatos Regios ea reticere, quæ ipsi contrà velent Magno Duci reddere, aut tradere, dies integra his colloquijs exempta est: cum Regij Legati respondiissent, Arces, quæ ad Plescouiam pertinerent quattuor, iam captas, se tradituros, si tota Liuania cederetur. Tum in eo perstare Mosci, si Regij Legati dicerent, an reliquas omnes arces à Rege Ser.^{mo} superioribus annis captas reddere possent, se hac nocte cogitatuuros, quid responsuri crastina die esset. Addidi ipse Ser.^{mum} Regem non parum esse traditurum, qui Plescouiam, & Nouogardiam, non sine magna spe earum potiendi, esset relicturus: qui vnà cum Plescouiensibus archibus, triginta milliaria Germanicæ ditionis Mosci, in quam hoc anno processum erat, (ab exercitu Regio finibus, vsq; penè Plescouiam, propagatis) si exercitus deduceretur, restitutus esset. In qua ubere regione si Cosaci varia

loca distribueret, eorumq; quasi Colonij deduc-
 tis varias arces excitandas traderet, ab ijs
 perpetuò omnem interiorem Mosci regionem
 turbatum iri. At, ut Velicolucum, Velisia,
 & alia arces traderentur, id esse pene plus,
 quàm ipsum, quod Magno Duci Liuvonia re-
 stat in Manibus. Cùm ergo Legati Regij di-
 scederent, (me eosorante, ne discederent; quod
 ita factum oportuit) in diem crastinum ea le-
 ge huc redituri ad me, ut liquidissimè, quid
 unaquæq; Legatorum pars haberet in mādatis,
 exponeret: detinui Moscos apud me, re cum
 Legatis Regijs communicata, ut aliquid certi
 V. M. D. scriberem, quandoquidem nec Mo-
 sci Regijs omnino sese volebant aperire, & Re-
 gij Moscis testabantur, sibi non esse mandatū,
 ut arces superioribus annis captas vlla ratione
 redderent. Cùm verò mihi dixissent, Ser.^{mum}
 Regem iam Vilnæ fortassis esse: Vestrae autem
 M. D. plenissimam esse relictam harum re-
 rum deliberationem, scribendū de tota re liqui-
 dius mihi ad ipsam per certum Tabellarium
 existimaui. Sciat autem me ex ipsis Moscis,
 qui Regijs Legatis abeuntibus, apud me fue-
 runt, hæc cognovisse. Magnum Ducem, nem-
 pe, illis

EPISTOLÆ DE

pe, illis mandasse, ut nulla ratione arces, superioribus annis captas, Regi Ser.^{mo} relinquerent, si Liuania tota esset ijs cedendum, hoc est, arcibus, quæ in Mosci ditione sunt. Ac ne Neuelliam quidem se R. M.^{ti} relicturos, de qua difficillimum esse dixi, ut vnquam Rex ei restituendæ assentiatur. Tum verò me enixè, identidemq; rogârunt, ut quatuor, sexuè arces, saltem ad titulum in Liuania retinendum, omnino relinqui Magno Duci procurarem: tū enim me posse pacis spem Regi Ser.^{mo} dare. Deniq; petierunt à me, ut eorum diligentiae, ac quanto studio rem sui Principis agant, Magno ipsorum Duci, non solum scripto, verum etiam ipso in reditu meo, velim testimonium reddere. Quæ si seriò dicunt, ut mihi (nescio, an fallor) verisimile fit, obsecro V. D. M. ut non minorem mihi, quàm Mosci faciunt, adhibeat fidem, quò tota res ad Dei gloriam quàmprimùm confici possit. De arcibus autem, quæ superioribus annis captæ sunt, ut aliquæ in Regis potestate maneant, curatur. At verò nisi omnino possent retineri, quæso V. M. D. per sanguinem Christi, ne nimium volendo, cuncta amittamus; præclarissimâq;

occafio

occafio elabatur è manibus, ftatuendæ Reipublicæ, ac tot Liuoniæ arcium aßequendarum, & alia meliora aggrediendi: Exercitum verò nō ſolum victorem, ſed ſapientis Imperatoris exercitum in arces Liuonicas ſic deducendi, vt Diuinum eò nomen, cultusq; Catholicus, duplici, cū Regiæ M.^{tis}, ac V. M. D. laude inferatur. Ceterum, quæ arces in Liuonia à Moſcis petantur, ex ſchedula, quam modò mihi Moſci Legati per Vicenotarium Zachariam miſerunt, nocte ad gallicinium inclinante, videbit; quam ſchedulam mitto, ab eis Rutenicè ſcriptam, ad V. M. D. Ad quæ omnia celerimo, ac planiſſimo reſponſo opus eſt, ſi citò in meliora hyberna exercitum ſuum cum gloria deduci velit.

Sed eſt quiddam non magni momenti, de quo V. M. D. rogatam in Domino velim. Andreas Apollonius, poſt reditum ex Moſcouia ſuum, incidit in febrim, ex eaq; iſthic in caſtris, antequàm diſcederem, ſanctiſſimis omnibus Sacramentis expiatus, ad Chriſtum poſt meum diſceſſum abiit; adoleſcens optimè de Repub. meritus, proq; ipſa, & pro perhonorifica pacis tractatione, tanto itinere ter confe-

EPISTOLÆ DE

Eto, perfunctus. Quod igitur ille præmium
 à R. M.^{te} sperabat, id non dubito, opera &
 studio V. M. D. aliquibus, qui eum proximè
 consanguinitate contingunt, cum non adeò di-
 uites sint, datum iri. Id quod enixè V. D. M.
 rogo. Quod si fidum alterum Interpretem Ru-
 thenum, ob reditum in Moscouiam meum, sicut
 antea scripsi, assequi potero, maximam habe-
 bo gratiam V. M. D. quæ nouit, hæc me non
 nisi ad Dei gloriam propagandam, Remq; istà
 publicam, si quo possim officio, cum Diuina
 gratia demerendam expetere. Hæc verò om-
 nia uti Ser.^{mo} Regi scio esse mittenda à V. M.
 D. ita non dubito, quin me apud ipsam M.^{tem}
 R. excusatura sit, si minius alias meas ad has
 litteras adiunxero. Appropinquat enim Ta-
 bellarius, & hæc satis futura videntur. Deus
 V. D. M. sua gratia cœlesti impleat. Ex Ki-
 ueroua Horca pago, propè Paderouicium, &
 Zapolsciam, nocte diei insequentis XV. De-
 cembris. 1581.

STEPHANO POLONIÆ
 REGI,

Antonius

Antonius Possevinus.

Quartæ hæ sunt litteræ, quas post dis-
cessum è castris meum, scribo R. M.^{ti}
V. minùs vberes futuras, quòd alijs litteris
omnia ferè perscripserim, ac præsertim ante
triduum ijs, quas Magnifico D. Cancellario
scripsi. Quas omnes peruenturas ad manum
V. M.^{tis} puto, antequam hæ reddantur. Col-
loquij porrò Legatorum, quod ab huius mensis
XIII. vsq; in hanc diem quotidie penè apud
me est habitum, nondum is fuit exitus, qui o-
ptandus est. Mosci enim perstant in eo, ut ar-
ces, à V. M.^{te} superioribus annis captæ (Po-
locensis, & quæ ad eam attinent, haud petun-
tur) omninò eorum Magno Duci reddantur.
Reliquas Liuoniæ omnes, quæ sunt in pote sta-
te Magni Ducis, etsi ita se tradituros asserunt,
ut aliquas sibi cupiant retinere, bona tamen spe-
sum, V. M.^{ti} deditum iri. Sibi autem (me
quærente) responderunt mandatum fuisse, nul-
la ut interposita mora reddant. De Neuelia
quantumcunq; difficultatis, ac deinceps de Ve-
lisio, Velicoluco, & Zauolocia priuatim illis
obiecerim, quòd nulla ratione restituendas cre-

EPISTOLÆ DE

dam: nunquam tamen quantalibet industria
 vsus, potui elicere, ut eas esse V. M.^{ti} reli-
 cturos dicerent; præsertim si arcibus omnibus,
 quas habent in Liuania, cesserint. Hæc res fe-
 cit, ut Legati V. M.^{tis} alterum, alterum ego
 vnâ, Tabellarios ad Magnificum D. Cancellarium miserimus, à quo planissimè de V. M.^{tis}
 animo certiores fiamus. Quòd autem tracta-
 tionis huius absolutionem urgeant Mosci Le-
 gati, quodq; nulla fore opus ad Magnum Du-
 cem remissione, mihi sæpè asseuerauerint, non
 omnino circuitionis, aut calliditatis signa esse
 videntur. Sed crastina die, vel perendie, om-
 nia erunt (Deo dante) liquidiora, quæ forsan,
 priusquam hæc isthuc veniant, à D. Cancellario
 citatis equis mittentur. Ego huic aurigæ disce-
 denti nolui nihil litterarum dare ad V. M.^{tem},
 quam Deus omnibus bonis, & æterna felicitate
 cumulet. Ex Kiueroua Horca, prope Za-
 polsciam pago, die XVII. Decembris. 1581.

IOANNI BASILII, MAGNO
 MOSCOVIÆ DVCI,
 Antonius Posseuinus.

Scripti

Scripsi Ser.^{ti} tuæ ex Biscouicio : postea v-
 nà cum Magnis Legatis tuis huc in Kiuerou-
 uam Horcam venimus propè Zapolsciam, cum
 lamum à te Legatorum conuentui assignatum
 à Cosacis, ita combustum fuisset, vt ne lignum
 quidem superesset, cui equi alligari possent.
 Incepimus, Deo adiuuante, de pace agere, in qua
 licet magna à Magnis Legatis tuis diligentia
 adhibeatur, vt quàm primum absoluitur, Le-
 gatiq; Magni Stephani Regis varias rationes
 afferant, cur ea, quæ petunt, obtineant, non-
 dum tamen potuit statui aliquid certi. Quod
 tamen intra biduū, vel triduum spero Dei gra-
 tia futurum, non sine aliqua spe pacis. Tunc
 verò tuæ Ser. scribam fusiùs, ipseq; omnia fi-
 delissimè scripta feram, quæcunq; acta sunt:
 sperans Deum, qui percutit & sanat, ex hoc
 tam diuturno bello, multò diuturniorem, ac
 tranquilliozem pacem pariturum, pietatiq; tuæ
 occasionem præbiturum, quò multò latius Im-
 perij tui terminos propages, quàm fortassè nū-
 quam potuisses, nisi ista vexatione Diuina
 prouidentia ostium tibi ad meliora aperuisset.
 Ceterum cum Magni Legati tui omnem mihi,

EPISTOLAE DE

ac meis in hac vastitate, atq; omnium rerum penuria, humanitatem, ex tuae Ser.^{tis} mandato, & benignitate exhibeant, summas tibi nomine Summi Pontificis, & meo gratias ago; petoq; tuae Ser.^{ti} à Sanctissima Trinitate perpetuam remunerationem, & ad omnia bona foelicissimum exitum. Ex Kiueroua Horca pago tuo, propè Zapolsciam, die **XVIIII. Decembris,** 1581. media nocte.

**IOANNI BASILII, MAGNO
MOSCOVIAE DVCI,**

Antonius Possevinus.

GEorgius Puzik, Tabellarius Ser.^{tis} tuae heri huc peruenit, litterasq; mihi reddidit tuas, quibus significabas, epistolam illam tibi meam redditam fuisse, quam per Basilium Zamascium ad te Nouogardiam miseram. Cum verò mihi iubeas, ut firmam inter te, & Stephanum Regem pacem efficiam, cognosces, ut spero, postea, quanto perè in id omnibus viribus, Deo iuvante, intenderim. Iam verò apud me utriq; Legati Magni tum Stephani Regis, tum tur, quinquies convenere, totos integros

penè

penè dies singulis tractationibus impendentes: cum quotidie non desinant Legati tui priuatim ad me adire, de quibus omnibus his rationibus agere, quibus cesset Christiani sanguinis effusio. Cum autem triplicem, eumque difficillimum nodum Legati Regis proposuissent, do operam, Deo iuvante, ut dissoluatur. Nam Sueciæ Rex, quem inter pacis conditiones Summus Pont. et Stephanus Rex cupiebant admittere, cum ab illo Rege nemo conuentui ablegatus esset, nec verò Stephani Regis Legati à Sueciæ Rege quidquam in mandatis habere sese respondissent, factum est, ut tractandum inter te, & Regem illum, negocium hoc sic differretur, ne tamen pacis confectio impediretur. Accedebat Stephani Regis altera conditio, ut titulo, iureque Liuoniæ cederes vniuersæ: qua de re egi diligenter, ut Regij Legati aut rem meo iudicio differrent, aut si nollent, non propterea tamen reliqua pacis tractatio non procederet. Mouebo autem, Deo adspirante, omnem lapidem, ne rebus alijs complanatis, hic nodus aut paci explicandæ impedimentum, aut adeò tibi afferat damnum. Sed & tertius reliquus est, isque perdifficilis, in quo versamur, non solum de

tota Liuania, quam nunc obtines, Stephano Regi tradenda, sed de ijs quoq; eidem arcibus relinquendis, quas hoc biennio superiore cepit, Velicolucum, Neucliam, Velisium, Zauolociam. Ac quidem reliquas iam, quæ ad Plescouiæ ditionem attinent, Chelmamq; arcem, cum eo, qui ad has spectat, agro vniuerso, cuius tractus est multarum leucarum, tradere Ser.^{ti} tuæ contenti sunt. Veruntamen quòd ad illas alias pertinet, cum Legati tui Magni affirmarent, nulla sibi ratione licere absq; ijs arcibus pacem facere, nisi ad Poloniæ Regni Cancellarium, cui à Stephano Rege, summa de his rebus facultas relicta est, vt Regios Legatos literis suis vrgeret, ad eas vel omnes, vel aliquas, aut eam saltem arcem restituendam, quæ mihi videretur rationibus tuis aptius conuenire. Quod extremum, cum difficillimè obtinuisse, se quidem è quatuor illis vnam, pro meo iudicio, reddituros dixerunt, sed ita, vt Sebesium arx in agro Polocensi à te Stephano Regi traderetur, in quo cum perstitissent, atq; à conuētū quasi non ampliùs redituri discessissent, nisi ad eos hac media nocte, qua hæc tuæ Ser.^{ti} scribo, vt nulla ratione ex eo pago discederent,

ubi duabus abhinc leucis commorantur in Zapolscia, verum ad me cras saltem redirent, quod eos quidem propter Summi Pont. auctoritatem spero esse facturos. Et si autem intelligo Satanae, totius boni perturbatoris, anti-
 quissimum esse, ut qui homicida fuit ab initio, is Christianum sanguinem maxime sitiat: de immensa tamen Christi Iesu bonitate spero eum non praevaliturum. Interea ego alterum in castra ad Cancellarium Regni Poloniae misi tentatum, num aliquam aliam arcem Stephanus Rex reddere decreuisset, mihi vero quam planissime sensum Regis aperiret: ac, si opus esset, ut citatis equis ad Stephanum Regem litterae mitterentur, id fieret; ne amplius in summis hisce aerumnis, quas ipsi passim conspici-
 mus, populi tui penitus conficerentur. Quod si post triduum, quo is, qui in castra missus est, redibit, & afferet ea, quae Magni Legati tui cupiunt, ac diligenter curant, gratias agemus Deo, in cuius nomine pax fiet. Sin vero absq; ijs arcibus Liuoniam tradere tui Legati non poterunt, enitar, quoad eius fieri poterit, ut quemadmodum mihi scribis, responsum à tua Ser.^{te} expectetur. Quanquam vereor, quin,

EPISTOLAE DE

*si res longior fiat, Stephanus Rex, qui iam ad
 nouas copias comparandas Vilnam profectus,
 quiq; nouissimè cōmeatum Riga vehi in castra
 propè Plescouiam iussit, vbi viderit Ianuariū,
 & Februarium menses elabi, spe noui belli nul-
 lis, nisi tibi semper iniquioribus conditionibus,
 pacem amplius nolit. At et Legati eius fre-
 quenter obijciunt, plures ab alijs iam Liuoniae
 arces esse captas, quas modò tua culpa, cū su-
 periore anno tradere noluisses, assequi neque-
 ant: se verò, si captas à Stephano Rege arces
 omnes tibi reddant, id plus regionis complecti,
 quàm quidquid eis ex Liuonia traditurus sis.
 Quamobrem vt tibi (quod semper feci) animū
 meum ingenuè aperiā, si spem aliquam con-
 cipere patuissem, vnā vel alterā quantulas-
 cunq; arces in Liuonia me à Stephano Rege pro
 te posse obtinere, quibus recta liber tibi ad Li-
 uonicum mare aditus patuisset, eas maluissem,
 quàm omnes penè reliquas illas, quas Step-
 hanus Rex superiore biennio cepit. Ita enim ē
 Liuonia pedem prorsus haud extulisses: prae-
 terq; aliquem Liuoniae titulum, Liuonicum lit-
 tus, fouendae Christianorum Principum, ac
 praecipuè Summi Pont. amicitiae, externisq;
 mercatori-*

mercatoribus, qui tuæ sunt ditioni haud inutiles, tibi non fuisset ademptum. Sed quando hæctenus Legati tui mihi non indicârunt, aliquam eiusmodi à te fuisse concessam potestatem, ut ipse hanc rem cum Legatis Stephani Regis tentarem; nempe, an Liuonicam Nouogardiam, quam petis, atq; alteram similem (Derpatum excipio, de qua tibi relinquenda nunquã Stephanus Rex, eiusq; Senatores quidquam voluerunt audire) tu verò earum loco arces, quas Rex cepit, Sauolociam, Velisiam, Neueliã etiam ipsi Stephano Regi relinqueres: propterea nescio, quid de pace sperem: et si id sincerè testari possum, me usq; ad mortem, Deo miserante, laboraturum, ut ea firmissima fiat. Sed & cum Stephanus Rex Sebestum petat, id si tui Legati dare noluerint, erit certè, ut mihi videor inaudire, pernecessarium, ut eo deleto, ager qui ad eam arcem pertinet, Stephano Regi, si pacem volueris, tradatur. Porro ad hæc omnia, petunt Regij Legati, ut rusticus, qui Regi ob belli metum, tantamq; stragem iurârunt, ex tua ditione, ea cum ad te ob arces Plescouienses, siue ob aliquam aliam redibit, omnino parcas. Quod etsi non dubito

EPISTOLÆ DE

Ser. tem tuam facturam, obsecro te tamen, ut ei, quod ego hac in re tuo nomine cum Legatis tuis, Stephano Regi spondebo, acquiescas. Quod & ut faceres de captiuis tam Liuonibus, quam alijs, quos idem Stephanus Rex petit, vehementer opto: cum idem Rex, præter alios plures, habere se ad Ducentos Moscos nobiles captiuos mihi dixerit, ex quibus iure plus quam Ducenta florenorum millia petere possit. Et sanè ex illorum captiuitate putat accidisse, ut iustas tu copias bellumne instituere nequeas: cum etiam multos Rex Sueciæ ceperit, paucosq; ante dies Ioannes Zamoscius alios in paratas equitum insidias ex ipsa Ciuitate Plesconienſi pertraxerit, atq; vna cum Petro Koltowski in potestatem redegerit. Caput igitur hoc est, me fidelissima sinceritate huic negotio non defuturum. Itaq; & tu, cum mihi respondebis, nisi composita pax erit, amplissimam Legatis tuis, mihiq; eius statuendæ facultatem mitte. Cæterum scito, Pontificem Max. Gregorium XIII. te ex animo, ac omni paterni amoris officio salutare. Te verò etiam atq; etiam rogo, ut Sacerdos, quem apud te reliqui, mihi de statu suo quàm primum scribat, quem

tuae pietati cum altero nostro Michaelē com-
mendo. Sanctissima Trinitas omnibus te bonis
cumulet. Ex Kiueroua Horca, die XXI.
Decembris, 1581.

IOANNI ZAMOSCIO,

Antonius Possevinus.

D. Petrouius cum litteris V. D. M. huius
mensis Decima nona die scriptis, perue-
nit ad nos nudius tertius, atq; paulo post à Re-
gijs Legatis ad pagum ubi delegerunt hospitium,
abductus, redijt heri ad me post meridiem; in-
quiens, se ab ipsis Legatis responso ad V. D.
M. accepto, in castra properare; si quid vel-
lem darem, se rectè redditurum. Miratus sum
nonnihil, neq; mihi chirographum V. D. M.
de arcibus Magno Duci in Liuania relinquen-
dis, traditum: nec aliquid communicatum ea-
rum rerum fuisse, quas V. D. M. scripsit
Legatis, eos inprimis esse mecum communica-
turos. Itaq; cum ijdem Regij Legati superue-
nissent, rationibus ijs adducti, quas D. Petro-
uius audiuit, tandem chirographa duo deprom-

psere

EPISTOLÆ DE

psere de sinu, mihiq; ad quē mittebantur, reddidēre. Tum auditis ijs, quæ à Moscis elicueram, meq; non mediocriter affectum animaduertentes, quòd præter quædam alia, triduum Mosci Tabellarius non sine leui totius causæ incommodo detentus fuisset, antequam Magni Ducis litteræ, & eæ, quas mihi V. D. M. xiiij. Decembris scripserat, redderentur, ad pagum suum reuersi sunt, aliquid (vt puto) ad reliquas litteras adiecturi, quas pridie eius diei scripserant. Accertè, quod ignorat medicina, non sanat: neq; vnquam peperit aliquid boni mixta suspitione diffisio eorum, qui trepidant, vbi non solùm timendum non est. verùm adeò, vbi sincerissimam operam non sine fructu experiuntur. Ceterum, quod ad rem attinet, vt illi consilio meo Moscis heri dixerūt, deniq; nihil de Liuania sibi agendum ampliùs esse, nisi prorsus totam redderent: ego verò communi consilio, Moscis Lucum obtulissē; ad Moscum autem cùm adiunctas huic epistolæ litteras scripsissē, quàmprimùm V. D. M. animum mihi D. Zolkeuius aperuisset; idq; propterea fecissē, ne quid moræ negotio absoluendo adderetur, quòd Legati Mosci ar-

ces à Rege captas cum aliquibus Liuoniæ arcibus permutandi mandatum habere se, noluerūt vnquam (vt fecere postea) mihi indicare: aduocaui eos diluculo, quo hæc scribo, ad me, quantaq̃ potui industria ostendi, si vnguem tātummodò terræ possem ijs in Liuonia obtinere, debere illos optatissimè arces illas Regi Ser.^{mo} relinquere, Sauolociam, Neucliam, Velisium, Lucum, me tantum apud Deum, & V. D. M. egisse, vt deniq̃ nonnihil illis Liuoniæ possem offerre. Quod tamen sensim, ac tantquam meo ipsius tantummodò iudicio proponens, neq̃ hæc scire, quæ ageremus, Regios Legatos dicens: insinuaui, quid mihi videretur ad rem Magni Ducis valde attinere; nempe, vt si Mosci Nouogardiam Liuonicam, & Serenescum obtinerent, ij de illis arcibus Sauolocia, Velisia, Neuclia, Luco nil amplius peterent. Deniq̃ item Laïs adieci, vltimam inquires hæc esse rationem quam pacis conficiendæ cerneret; itaq̃ aperirent candidissimè animum. Quòd si tantam gratiam abnuerent, testari me coram Deo, hac ipsa hora, Deum ipsum omnem gratiam in Regis exercitum conuersurum, qui facile, quæ Magnus Dux haberet in Liuonia, es.

set (vt

EPISTOLÆ DE

set (vt alij quoq; iam faciunt) capturus: Plesco-
 uiam autem obsessam ad se redacturus, atq; in
 Moscouiam copias inducturus, quæ sunt sub
 signis: Legatos porrò Mosci, qui mihi vulnus
 haud ostendissent, cui medicinam potuissem
 afferre, rationem effusi sanguinis esse Christo
 Iudici reddituros. Consternati, atq; identi-
 dem me rogantes, vt tantisper vellem adhuc
 pæcis eos audire, sese mihi vel iuramento, &
 crucis osculo nihil celaturos, hæc addiderunt.
 Primò, si eorum singulis Decem capita essent,
 ea sibi amputatū iri, si quid Principis sui præ-
 tergressi fuissent, quod in mandatis non habe-
 rent: se mihi hodie suam ostensuros Instructio-
 nem fidentissimè. Tria se coràm Deo videre,
 quibus pax, quam vel suo sanguine expetunt,
 coire possit. Inprimis si tota prorsus Liuania,
 quam habent in manibus, cedendum sit, id se
 illicò, ne spithamam quidem retinentes, factu-
 ros; si quas Stephanus Rex arces cepit, Lu-
 cum, Velisum, Sauolociam, Neuelliam, cum
 Plescouiensibus, Magno Duci restituerit. Si
 velit hoc Rex; sese, si ipsi Sauolociam, & Lu-
 cum, atq; item Nouogardiam Liuonicam, &
 Kerepecium obtineant, cessuros reliqua Liuo-
 nia, &

nia, & Neuelliam, atq; Velisium Regi relicturos, Sebesium verò habere in mandatis, ut iöburatur, si Rex Drissam combusserit: fines verò Pleseouenses, & Polocenses antiquum in statum redeant. Sic & Derpato, de quo sæpissimè, & efficacissimè me vrserant, cedunt. Nisi Rex his conditionibus assentiat, nullam sibi restare rationem aliam, quàm ut ad ipsum Magnum Moscouiæ Ducem scribatur, à quo decem dierum spacio responsum pollicentur. Ad extremum contendere, ut omninò pacis absolutionem procurem. Inter loquendum autem dixere, Serenescum in Sueciæ Regis manibus omninò esse: Laïs arcem esse in media Liuonia, circumquaq; alijs arcibus septum: Kerepecium esse arcem haud munitam, sed tamen audio à D. Petrouio, in potestate esse eam Ducis Magni, Regis Daniæ fratris: de qua restituenda dispiciet, quid effici queat, ut promissum præstemus. Itaq; hoc illud est, quod ad hanc usq; horam, Deo iuuante, efficere potui. Restat autem, ut quàm planissimè ad omnia, & quàm citissimè V. D. M. nobis rescribat, ac tandem aliquos ex his admoneat, ut vel serio, & in tempore mecum agant, aut

EPISTOLÆ DE

liberaliter ipsimet per se tentent, quæ effici possint. Petij verò à Legatis Mosci, mihi ut sub iureiurando fiderent, num una arce deniq; Sauolocia, vel Luco futuri essent contenti, si reliqua fierent, non autem duas illas omnino acciperent: responderunt, se certissimè nequaquam posse; esse ea extrema, quæ haberent in mandatis. Itaq; & eadem itero, ut enixè à V. D. M. contendam, ut ita scribat, ut non restet ambigendi locus, vel de Sebesio (sive ager, necne eius reddatur) sive Drissa, necne cōburenda sit. De captiuis, si qui in manibus Regijs superfuerint, qua ratione illi vel redimendi, vel reddendi sint. deq; alijs, liberrima, & plenissima Legatis facultas tradatur. Tū de modo restituendarum arcium, aliaq; facienda, quorum hac nocte hanc formulam concepi, ut V. D. M. eam in tempore perpendens, liquidò mihi animum suum aperiat. Offero V. D. M. mea officia, precatus à Diuina bonitate salutem, & omnem fælicitatem. Ex Kiueroua Horca, die XXIII. Decembris, 1581.

IOANNI ZAMOSCIO

Antonius Possevinus.

Nudius

N V dius tertius scripsimus omnes V. M.^{tia} per D. Petrouium. Et erat meridies, cum hinc Regij Legati discedentes, indicârunt haud expedire, vt Moscos alloquerentur, postquam vram tantum ante horam tertias pacis conditiones à puero V. M.^{tia} accepissemus. Dilata igitur in hesternam diem res est, eo consilio, vt si quid ex Moscis interim elici potuisset, fieret; heri verò res ipsa liquidius illis declararetur. Vsus ipse industria, vt Moscorum consilium rescirem, vt quàm minima difficultas conficiendo negotio restaret, scripto (ad vitanda postremo subterfugia) petij ea, de quibus omninò se deliberaſſe, ac posse conficere dixerant. Cum autem heri manè hæc Regijs Legatis innuiſſem, ipsi hodie sese discessuros dixerunt, nec penè, quod aliud dicerent, habere. Quod fieri benè respondi, si quidquid XXII. die huius mensis V. D. M. ad nos scripſerat, vel totum, vel ex parte, (sicut polliciti fuerant) Legatis Mosci proposuisſent. Cum dicerent Regij Legati, se à mandato Regis pendere, nec ijs conditionibus sese permoueri, quas V. D. M. scripſerat, respondi,

credere me, à V. D. M. sciri, & sincerissimè
 proponi Regiam voluntatem; negocium, quod
 coepimus, nequaquam variationibus posse per-
 texti. Adieci, me pro certo habere, ipsos, qui
 iam tertio hisce de rebus ad exquirendam Re-
 gis voluntatem, quæ soli V. D. M. perspecta,
 & credita erat, in castra misisse, conquestos,
 plenam sibi re ipsa potentiam non fuisse tradi-
 tam: non posse non adhibere fidem V. M. tix
 sed id vel aliunde (quia novas se ex castris lit-
 teras accepisse dicerent) vel ex seipsis aliquā
 ob causam id modo consilij in mutando propo-
 sito, siue ad rem, siue ad speciem, cepisse. Qua-
 si hoc causæ conducere, aut mecum, si Deo pla-
 cet, esset necessarium: qui si aliud egissem, quā
 quod summo conatu promotum est hætenus,
 non eò forsitan redacta res esset, ut proximam
 (si vellemus) pacem haberemus. Nisi adhuc
 altiores in Moscis latebræ sint, quàm quanta-
 cunq; circumspectione vestigare potuerim. Por-
 rò non Moscos, sed ipsos Legatos Regios hæ-
 tenus mea opera vsos, ut diem de die cum ali-
 qua dignitate ducerent, donec à V. D. M. li-
 quidiora subinde responsa accepissent. Sic de-
 niq; eos rogans obnixè, ne tantæ rei honorifi-

cum exitum impatientia desererent, aut si discedere statuissent, non id toties Moscis, sine effectu comminarentur: qui fors an ea de causa suspicabantur, Regijs licere aliquid, ultra id, quod obtulerant, concedere, dixerunt, meo se se heri vsuros consilio, hodieq; RZouam, & arcem vnā ē duabus, Neuelia, & Sauolocia Moscis ad meum arbitrium proposituros, sicut & fecere. At Mosci mirati, RZouam seiungi à Sauolocia, eamq; diuisionem maiori ostentationi tribuentes, non abnuerunt tamen, vt sententiam meam de alterutra illarum arcium in hodiernum diem (quod Regijs Legatis à me petentibus feci) reijcerem. Mosci autem cum mihi Instructionis suæ capita ostendissent, atq; aliarum fors an mitiorum pro Rege conditionum tanquam extremam schedam tradidissent, quidquid voluerunt Legati Regis ea de re à me audire, id omne illis retuli. Schedæ verò ipsius exemplum vnā cum eius versione mitto V. D. M. Nunc si à Moscis amplius aliquid extorqueri poterit, quod ego etiam hac nocte (nulla re adhuc de sola Velisia Regi relinquenda illis à me communicata) summo studio tentavi: hodie sciemus, si hodierna tan-

tum dies dissolviendo conuentui restat, vt Legati Regis dixerunt. Qui si ob vnā arcem vel Nouogardiam Liuonicā Mosco, vel Velisiam à Moscīs liberè Regi relinquendam, paci nunciū remittere cogantur; ibo, quò Ser.^{mus} Rex mihi concessit, in Moscouiam alijs de rebus; mihi certissimè persuadens, Diuinum oculum multò meliora, quàm nos multò antea prospexisse, alterutri autem Principi (ne dicam vtriq;) ex bellè continuatione, immensæ suæ sapientiæ, atq; iustitiæ vias, factò potiùs, quàm dicto ostensurum. Itaq; fiat sincerissimè sola eius voluntas, & gloria.

Interea verò non mentiar, si dixero, non nihil me ægrè sensisse variationes istas, quas etiam Mosci possint vereri, habere speciem licitationis. Sed vt ista minimi momenti sunt, nisi causa Reipub. non mediocriter lædatur, facile fero, & feram omnia. Vtinam verò fuisset hîc V. D. M. vnica die: pacem habuissemus. At tamē siue hoc, siue alio tempore (quidquid Satanas sanguinis humani sitiat, & oblata Regi præclarissimā occasionem benè merendi; suos q; cum ipsa Repub. promouendi ad multò maiora, inuideat) non desinam sperare

meliora:

meliora: licet interea videam, pro vna arce, quæ alterutri negatur, plures indies in Liuania cadere in alienas manus; reliquis autem consilijs non defuturas graues difficultates.

Quod si pax componi hodie aut cras posset, duo mihi venerant in mentem, alterum ut eliminandam pacis conditionum, quæ scripto prodire debent, formulam V. D. M. proponeremus, ne quid in ipso rerum exitu moræ interponeretur. Quam quidem formulam cum Regijs Legatis tentavi conferre, sed mirum discendi desiderium ostenderunt. Quamobrem ut debito meæ conscientiae satisfaciam, eam mitto V. M.^{tia}, cum antequam cum Legatis conuenturus sim, dixerit mihi D. Palatinus, ut V. M. scriberem, ad quem puer confestim appropere. Alterum autem est de D. Varseuicio à V. M.^{tia} ad Ser.^{mam} Reginam mittendo, qui illam faciat certiorē, quanta à Ser.^{mo} Rege in hoc conuentu ratio habita sit Ser.^{mi} Sueciae Regis, atq; eam animaret ad scribendum de tota re Ser.^{ma} Sueciae Reginae, tum nomini item Ser.^{mi} Regis nostri consuleret. Sed & eidem D. Varseuicio, ut post Suetica ista negocia maturius à Rege, ac Senatu tractata,

EPISTOLÆ DE

forſan erit in Sueciam traſciendum: quod aliquam gratiam, et auct̃oritatem eo ab Rege, non incommodam celeriori expeditioni, conciliaret.

Sin autem pacem haud aſſecuti fuerimus, videat, ſi quid mihi in itinere ſcribere voluerit, in quo meæ fidei ſatis probatæ nunquam deero, tũm erga Regē Ser. mum, tũm certè erga V. D. M. cui fauſtiſſima futuri anni initia, & progreſſus exopto. Ex Kiueroua Horca, die xxvi. Decembris, I 5 8 1.

IOANNI ZAMOſCIO,

Antonius Poſſeuinus.

Q*Uod mihi in ſcribendis alijs exciderat, hoc erat. Moſci, cũ heri ad multam noctem à me ſæpiſſimè, quod antea fecerant, petiſſent, vt ſi nulla pacis alia ratio eſſet, decem dies, de quibus antea V. M. tiæ ſcripſi, aſſequi poſſent, vt ad Magnũ Ducem reſcribere poſſent, ac reſponſum habere: cumq̃ eam ſpem prorsus illis ademiſſem, quin verò item adieciſſem, paratos eſſe equites, qui eos craſtina die reducant in Moſcouiam, ſæpe ingemiſcen-*

tes, ſe

tes, se Deum testari dixerunt, per se non stare, quin plus quam æquis conditionibus pax coiisset: sperare se, eiusdem patrocinio Virginis Mariæ, ob cuius honorem, & templum, ipsam tantum in Liuania Nouogardiam Liuonicam peterent, Deum non minus pro Moscis pugnaturum, quam ex arce Petzuri fecerat, ubi eadem B.^{ma} Virgo magna habetur in veneratione. Doluisse autem vehementer, Magnum eorum Dominum, quod Derpatum sibi esset restituendum, in quo cum cultum Diuinum instituisset, Vladicam, Poppo, & Archipoppo constituisset, videbat fore, ut statim Lutherani, & alij hæretici ibi pedem essent fixuri; & templa, piasq; imagines, ut passim fecerant, demolituri. Veruntamen, ne sanguis Christianus funderetur, cessisse Magnum Dominum ei desiderio: sed Deum iustum Iudicem, qui aufert, & statuit Regna, esse ista ulturum, in quem causam suam omnino reiecerant; cum tandem non minus futurus esset in armis Magnus Dux, quam Stephanus Rex fuisset. Respondi, Stephanum Regem, & V. D. M. plurimosq; Polonos esse Catholicos, stare sententiam Regni, ne quid eiusmodi aduersus tem-

EPISTOLÆ DE

pla, Sanctorumq; debitam venerationem consequatur, sed rectiorem adhuc cultum, id est, Catholicum in Liunia esse statuendum. Quæ cum dixissem, subiit animum meum cogitatio, num inter pacis conditiones ea inferenda esset, tum ad indicandam Mundo Ser.^{mi} Regis pietatem, tum ut milites, in præsidia imponendi, ab eo cohererentur, quod certè Christianos, atq; adeò Ethnicos haud decet. Ceterum, cum illos acriter admonerem, ne sinerent item ipsi unam ob arcem occasionem sibi adeò commodā elabi, mitius responderunt. Quare in negotium incumbendum ea ratione, qua scripsi omnino est, ac omnis cunctatio, rebus iam satis complanatis, tollenda est.

IOANNI ZAMOSCIO,

Antonius Posseuius.

D. Thomas reddidit mihi litteras V. D. M. eò iucundiores, quòd intellexi, No- uogardiæ Liuonicæ, cæterisq; in arcibus non periturum cultum Deo debitum, ac B.^{mx} Virgini venerationem fore cordi V. D. M. cum pri-

mum

mum Liuonica illæ arces R. M.^{ti} tradentur. Ceterum de Velisio caput meum Legatus Mosci obtuli, ut illam arcem Regi relinquerent, me inquires, vel ipso viæ meæ discrimine Mosco purgaturum illos, si quid hac in re mandatum Principis sui prætergrederentur. Post multa eò ventum est, ut Velisium integrum maneat Regi: sed, ut Sebesium stet item integrum Magno Duci, nisi Velisium habeant, aut euertatur. Iam cum ego mentem Ser.^{mi} Regis hac de re perspectam nonnunquam habuerim, spero id negotium nobis non exhibiturum, si alia successerint, ut cras fortassis in nomine IESV absoluentur. Stet Regi Drissa, Sebesium Magno Duci, de quibus, Deo dante, in reditu in Moscouiam meo agam, si quâ ratione potuero euincere, ut viua voce, rationes illum meæ ad utramq; arcem solo æquandam permoueant. Quod si pax fiet, illico Porcouiensis Palatinus Porcouia, & quinque alij Nougardia magna, vnius diei, ac noctis spacio, accersentur, ut arces Liuoniae dedant, captas autem à Rege accipiant, datis à V. D. M. fidelibus viris, per quos ista peragantur. Aiunt autem Mosci distare Sebesium Drissa centum Ver-

EPISTOLÆ DE

*His. Si stetitset ijs Derpatum, concessuros
 fuisse, ut Sebestium solo æquaretur. Quod si
 quid lucis amplioris ad ea, formulamq; condi-
 tionum, à me missam, à V. D. M. accepissem,
 aliqua forsàn, ad expediendum celerius totum
 negotium, his litteris addere potuissem. Sed
 non dubito, quin omnia Legatis perscripta sint:
 Hoc vnum dicam, sperare me de M.^{tia} V. e.
 am iussuram, ut maturè Cosaci, & reliqui il-
 li ad sanguinem fundendum proniores, si cibū,
 & alia velint, iam à pueris, & imoxijs, nec
 militaribus hominibus manus abstineant: ne
 dum putant incutere hosti terrorem, desperati-
 onem inferant, læsaq; patientia, fiat furor.
 Quòd si V. M.^{tie} visum fuerit, ut hinc in ca-
 stra nobilis aliquis Moscus mittatur, qui, post
 iuramento Legatorum sancitam pacem, Plesco-
 uiensem Palatinum de tota re, euocato ex ipsa
 ciuitate aliquo, coram V. D. M. certiozem fa-
 ciat, id forsàn rationibus ipsius exercitus non
 erit incommodum. Cùm verò Mosci instent,
 ut captiui liberaliter omnes tradantur, eaq; res
 ad me à Legatis Regijs relata adhuc habeat
 difficultatem, quòd Mosci disertè, ac planè
 in litteris velint, sine alia dilatione fieri: vide.*

at V.

at V. D. M. quid Christianam pietatem deceat. Equidem, puto, præstaret, ut qui sunt in castris captiui, vel mecum venirent, vel certe candidè efficeretur, ne aliquò ab militibus ablegarentur. Sic fidelius cumulabit victorias Deus ijs, qui fidè sinceriorè seruabunt. Ac quidem hoc anni initio conclamata pace, partium V. D. M. esset, ut in die Epiphaniæ iam appropinquantis, plurimi ad gratias Deo agendas, Sanctissimumq; Sacramentum sumendum adducerentur: ut iam Polonicum Regnum, noui anni & exitus incremento, maiora benedictionum cœlestium, percipiat incrementa. IESVS V. D. M. cor, & dexteram Diuinis numeribus ditet. Ex Kiueroua Horca, vltima die Anni, 1581.

STEPHANO POLONIÆ
REGI,

Antonius Possevinus.

Quas mihi Regia M. tas V. Duneburgo litteras scripsit, eas heri accepi, cum non ita multò post, alias à Magno Moscouæ Du-

EPISTOLÆ DE

ce accepissem, quas hac nocte, sicuti reliquas omnes, (ternas enim hinc accepi) Legatis V. M. tis legendas misi. Ex ijs autem, quarum exemplum ad V. M. tem mitto, cognoscet, quantum mihi pergit Princeps ille calcar addere, ut pacis compositionem procurem: quæ (nisi aliud latet, quod mihi ignotum sit) intra biduum, triduumve certis conditionibus statuetur, ita ut M. ti V. Moscus tota, quam habet in manibus, Liuania cedat. Velisium item relinquat; tormentorum partem ijs in arcibus quondam de Polonis captorum restituat; intra octo hebdomadas arces illas omnes Liuanicas dedat, quæ in eius potestate sunt; ab ipsa quoque Ciuitate Derpatensi incipiat. V. verò M. tas Lucum, Sauolociam, Neucliam, Chelmam, quasque Plescouienses arces superiore anno cepit, cum ijs tormentis, quæ erant Mosci, Mosco restituat: exercitum Plescouia deducat, atque ad nonem annos pax utrinque sit: quauis ut hæc sit longior (cum, quas dixi, à Magno Duce litteras accepero) tentaturus sim. Restat nodus de captiuis. Secus enim, quam in castris statutum fuerat, nobisque V. M. tas dictauerat, Legati Regij dicunt fieri (nouo mandato accepto) oportere,

tere. Hodie verò altera, in Legatorum conuentu, Plenipotentia lecta est, quam Moscus misit; admonitus, primam inualidam esse. Missum est enim hinc ad ipsum Plenipotentiæ V. M.^{tis} exemplum, quod ego tradideram Moscis. Cum verò ex aliarum litterarum exemplo, quas mihi Moscus paucos ante dies misit, sit adhuc V. M.^{tas} planius intellectura, quod ipsi ex Biscouicio scripseram, propterea non est, quòd longius respondeam litteris V. M.^{tis} quibus dignatur me urgere, ut curem à Mosco, quidquid habet in Liuania, liberè tradi. Exemplum verò nouissimæ Plenipotentiæ, quam Moscus misit, nisi Magnifici Domini Cancellarij puer, qui in Castra appropinquat, poterit expectare, per alterum isthuc rectà venturum confestim, Deo iuuante, mittam. Nunc, quod ad ipsam tantæ victoriæ absolutionem spectat, fortissimo, & Christiano Regi fidenter proponam. Derpatum primaria ciuitatum Episcopaliū est, quam Deus V. M.^{ti} tradidit, earum inquam, quæ nunquam in Regum Poloniae potestate fuerunt. In ea iam intellexi, quodnam V. M.^{tis} consilium fuit: quasq; litteras ad Pont. Max. scripsit; quidq; mihi idē.

tidem

EPISTOLÆ DE

ridem dicere dignata est, cum & Episcopum
 Catholicum, & Collegium, atq; eius generis
 pleraq; omnia Derpati, & alibi statuisset im-
 poni. Id igitur eo erit facilius V. M.^{ti}, quod,
 è quibus redditibus Vladica, Poppi, atq; Ar-
 chipoppi à Mosco attributis alebantur, ex ijs.
 cum illi nunc reuertentur in Moscouiam. Diui-
 nus cultus ritè restitui poterit. Verùm quo-
 niam N. hæretico ad sua redeunte, nouit M.^{tas}
 V. quantum non alteri modo Collegio nostro,
 sed vniuersæ Catholicæ religioni impedimenti
 illatum sit; obsecro V. M.^{tem} per misericordi-
 am Christi, per quem Reges regnant, ut cum
 sincerum, neq; nutantem Catholicum toti Li-
 uoniæ præfecerit, tum arcibus eos præficiat, à
 quibus nomen, Ecclesiæq; Dei non blasphemetur.
 At verò Derpati nemo (quod sciam) a-
 ptior videretur, quàm D. Zebridouius, qui se-
 xennium, magno animo, magnis sumptibus, sū-
 ma fide Catholica V. M.^{ti} inseruiuit. præter
 eius patris antiquiora erga Remp merita. Quē
 Zebridouium etsi in castris noueram, quod Lu-
 blini Collegium de Societate nostra cum insti-
 tuisset, in ipsa penè acie diligentissimè me vr-
 gebat, ut in eam vineam satis incultam opera-

rior quàm primùm mitti curarem: interiùs ta-
 men eius pietatem cognoui, cùm mihi adhibitus
 est in hoc itiner. ~~et c.~~ tempore au-
 tem huius conuentus ~~et c.~~ ac verè
 Christianam operam ~~et c.~~ Nunc ergo de
 Christiana nota V. M.^{ti} commendo, testatus
 Deum, neminem hac de re mecum esse locutum,
 priusquam me rem Deo commendante, id mihi
 ipsi venisset in mentem. Quòd si V. M.^{tas} id
 effecerit, paxq; hæc videbitur non infirmis fū-
 damentis niti, audebo in reditu ex Moscouia
 meo, rogare V. M.^{tem} R. vt Ill.^{mum} D. An-
 dream Batorium paret ad eam vel legationem,
 vel missionem, quam in castris V. M.^{ti} scri-
 pto, ac voce proposui. Id enim quantæ Dei glo-
 riæ, dignitatiq; Ill.^{mi} illius Principis, & Li-
 uoniæ firmitati futurum sit, non dubito, quin
 optimè V. M.^{tas} intelligat. Quam hoc noui
 anni initio, omnibus Diuinæ sapientiæ donis
 augeri percupio, atq; à Deo contendo. Ex Ki-
 ueroua Horca, die S. Epiphaniæ aduespera-
 scente. 1582.

ANNÆ REGINÆ
POLONIÆ.

Antonius Possevinus.

Cum à Ser.^{mo} Rege in Moscouiam profi-
 ciscerer, id quod mihi à Summo Pont.
 atq; ab eius M.^{te} R. de Ser.^{mo} Sueciæ Rege
 mandatum fuerat, vt inter pacis conditiones
 adnumeraretur, egi diligenter. Cum verò ex
 castris ad Plescouiam ad hunc Legatorum con-
 uentum, qui hîc me præsentē (sicut vterq;
 Princeps statuerat) habitus est, venissem, R.
 M.^{tem} rogavi, vt D. Christophorum Varsoui-
 cium huc mitteret, qui cum huic ipsi conuen-
 tui interesset, causam item Ser.^{mi} Sueciæ Re-
 gis sic ageret, vt & ille, & Ser.^{ma} Sueciæ
 Regina intelligerent, quantū ponderis habuerit
 V. M.^{tis} apud Ser.^{mum} Polonia Regem com-
 mendatio, vt ne ille in hac tractatione pacis in-
 termitteretur; sicut non semel (ac quidem ac-
 curatè) à Regijs Legatis, atq; à me ipso (sicut
 & antea in Moscouia) tentatum est. Verun-
 tamen, quoniam ad Summi Pontificis, Regisq;
 huius Ser.^{mi} litteras ea de re quidquam respo-
 sum non est, nec D. Pontius à Guardia, ad quē
 è castris, Rege ipso Ser.^{mo} consentiente, lit-

teras in Liuoniam miseram, mihi quidquam rescripsit; nec verò haberemus, quid Mosci Legatis responderemus, cum nobis obijcerent, neminem in Conuentu Legatorum esse, qui pro Ser.^{mo} Sueciæ Rege de pace aut ageret, aut Plenipotentiam haberet: propterea nihil certi effici potuit, nisi quod idipsum mihi Legati Mosci responderunt, quòd Moscus ipse Stariciæ responderat, nempe, si Ser.^{mus} Sueciæ Rex Legatos de pace in Moscouiam mitteret, eos honorificè acceptum iri. Ego verò, qui hæc prænoueram, ac Ser.^{mo} Regi prædicens, proposueram, expedire, vt D. ipse Varseuicius ad Conuentum veniens, primo Vere in Sueciam mitteretur, testaturus hanc Ser.^{mi} Regis diligentiam, existimaui mihi faciendum, vt etiam curarem (quemadmodum nunc facio) vt idem ipse D. Varseuicius ad V. M.^{tem} allegaretur, quam de omnibus rebus faceret certiorē. Vestra autem M.^{tas} posset in tempore Ser.^{mā} Sueciæ Reginam præmonere (& id quidem duobus itineribus) vt Ser.^{mam} eius coniugem permoueret ad ea, quibus cum Regno Poloniæ reliquæ difficultates possent complanari, ne grauius in Liuonia bellum inter duos Reges ex-

EPISTOLAE DE

ardesceret. Quamobrem ipse quoque D. Varsenicius si in Sueciam traiecerit, erit à V. M. te
ijs de rebus docendus, quæ ad reliqua negocia
spectant. Neg enim dubito iniri posse in Co-
mitijs rationes, quibus ei, quod Ser.^{mo} Regi
Sueciæ debetur, satis fiat: ut ille item se miti-
orem reddat ad id concedendū, quod Ser.^{mus}
Rex ob Reipub. bonum, & commodum cupit.
Quæ ad Comititia si venire potuero, fidelissimi
hominis hac in re, uti Summus Pontifex ius-
sit, operam præstabo, commendans me inte-
rim pijs V. M.^{tis} orationibus. Quam Deus
omnibus bonis cumulet in æternum. Ex Ki-
ueroua Horca, die XIII. Ianuarij, 1582.

STEPHANO POLONIÆ REGI,

Antonius Posseuinus.

Ill.^{mus} D. Albertus Radiuilius redit ad R.
M.^{tem} V. ea relaturus, quæ in Legatorum
conuentu acta, & Deo miserante, absoluta
sunt. Acta verò totius tractationis, quæ in
ordinem gessi, feram ipse (si Diuinæ volunta-
ti placuerit) V. M. Ea enim credo posteris

usui fore; sicut & rerum tractatarū firmitati, spero, non incommodabunt. Cū vero ista ætate Ill.^{mus} D. Albertus Radiuilius rem publicam Catholicè, ac prudentissima fide, in hoc negotio, administrauerit; non dubito, quin ille alijs tractationibus utilissimus futurus sit: M.^{ti} autem V. ostensurus, Deum non ætate, sed religione Catholica, & prudentia metiri hominum ingenia, eaq; ad sui gloriam adhibere libenter: V. porro M.^{tem} plures in Polonia, & Lituania habituros, qui rem publicam Catholicè administrent, si etiam adolescentes eiusmodi ad eam nonnunquam adhibuerit. Iesus V. M.^{tem} R. plurima, eaq; solidissima felicitate cumulet. Ex Kiueroua Horca, die xiiij. Ianuarij, 1582.

STEPHANO POLONIAE
REGI,

Antonius Posseuinus.

Quamuis per D. Ill.^{imum} Albertum Radiuilium, scripserim V. M.^{ti}, non potui tamen has litteras denegare D. Michaeli Haraburdæ, qui eas à me modestissimè petijt.

EPISTOLAE DE

Eò verò spectant, ut pro ipsa veritate, sincere
 (non in gratiam ipsius) officio animi grati, &
 Rempub. Regnumq; istud amanti satisfaciam.
 Is igitur ut vsu rerum, & Moscorum cogniti-
 one valuit, certè permultum toti huic pacifica-
 tionis commodauit. Sed ad omnia accessit, quòd
 cum coram me Legati omnes osculo Crucis pa-
 cem sancirent, illeq; de fide sua Rutona à Mo-
 fteis admoneretur, ne Crucem nostram, sed Mo-
 scorum oscularetur, maluit veritatem, & di-
 gnitatem V. M. tis, in magna corona hominum,
 anteferre ipsi opinioni suæ, à qua forsàn Deus
 illum ad Catholicam religionem vocabit. Ego
 sanè clementiæ V. M. tis ipsum enixè, & hu-
 millimè commendo. Deus V. M. omnibus bo-
 nis cumulet. Ex Kiueroua Horta, die XV.
 Ianuarij, 1582.

IOANNES ZAMOSCIUS,

Antonio Posseuino.

Quòd hæc pars orbis Christiani pacifica-
 ta sit, in primis Deo Opt. Max. gratias
 ago, cunctis nutu hæc omnia geruntur: inde verò

D. Ve-

D. Vestra gratulor, & gratias habeo, quod
 & hoc negotium per illam perfectum sit, &
 quod utriusq; partis causa tantum laboris sus-
 ceperit. Ego etsi fatear, me non ita esse pu-
 sillanimum, ut leuiter quamuis rem incipiam,
 & leuiter post statim deferam: tamen non ita
 feror ad bellicum negotium, ut sanguine potis-
 simum Christiano fundendo, gloriam mihi pa-
 rare velim, cum non desint occasiones aliun-
 de, si possim, querenda. Faxit Deus Opt.
 Max. tum in Moscouia, tum in Oriente, ut re-
 liqua illi pari felicitate succedant. Non du-
 bitet D. V. me operam daturum esse, ut in or-
 dinanda prouincia Liuania, cultus Dei Opt.
 Max. à R. M.^{te} cura in primis habeatur. Ro-
 go, si D. V. à sancta Sede Apostolica facul-
 tatem habeat indulgendi, ut in Ecclesiis pristi-
 nis Liuania, ab initio in usum religionis Catho-
 licæ extructis, deinde verò in illa casuum va-
 rietate, quæ Liuaniam exercuit, in aliorum, et
 schismatis, & hæresum vsus conuersis, liceat
 Sacerdotibus meis sacra celebrare, eiusq; indul-
 ti litteras quàm primum mihi mittat. Tene-
 or enim cupiditate, in Ecclesia Episcopali Der-
 patensi, cum exercitu vniuerso immortali Deo

EPISTOLÆ DE

pro beneficijs acceptis gratias agere. Vehementer etiam rogo, si fieri potest, perficiat D. V. ut à Magno Duce Mosconia scire possim, si quando contra illos (scit D. V. quid dico) aliquid tentabit, siue hoc, siue altero, siue tertio anno: modò sciam. Commendo me benevolentiae D. V. Datum ex Castris, ad Plescouiam, die XVIII. Ianuarij, 1582.

IOANNI ZAMOSCIO,

Antonius Possevinus.

HAc ipsa hora litteras V. D. M. accepi. Scriptas vnde uigesima huius mēsis. Quod autem mihi scribit, se (ut Christianum exercitus Imperatorem decebat, gratias Deo, ab uniuerso exercitu egisse, postquam isthūc allatus est nuncius pacis, me quidem summo gaudio affecit: sed certè meam spem non fefellit, reminiscentem, quo feruore preces in tentorio ad Deum fundebat, cū isthūc essem, quidq̃ mihi iucundissimo in illo itinere, quod Vilna Dzissnam fecimus, de pietate propaganda non semel sapienter significauit. Quòd verò ali-

quem

quem fuisse suspicatur, qui eam minus hanc pacem optasse iudicauerit, fortasse plus V. D. M. ex alijs rescivit, quam quod ego facile patiar ista mihi à quoquam instillari. Colloquia enim aduersus absentes, ac porro erga talem, & tantam personam (Deus nouit) me nec libenter admittere, & verò omni Christiana libertate retundere. Quod autem mihi pollicetur, se Diuinam rem in Liuania promoturam, id cum mihi summæ voluptati est, tum maximos, & acutos stimulos adijciat, ut, quacumque possim ratione, celeberrimam Summo Pontifici, & (audeo dicere) posteritati, quantuluscunque sim, memoriâ V. D. M. relinquam. Nam & V. D. M. hasce, quas modo litteras accēpi, mittam post biduum eius S.^{ti}, & alia conabor præstare, ex quibus certè gratissimi erga illam obsequij argumenta cognoscet. Nunc verò, quod attinet ad facultatem indulgendi, ut in Ecclesiis pristinis (ut scribit) Liuanie ab initio in usum religionis Catholicæ extructis, deinde verò in illa casuum varietate, quæ Liuaniam exercuit, in aliorum errorum usus conuersis, liceat V. D. M. Sacerdotibus in Ecclesia Derpatensi, pro beneficijs acceptis

gratias

EPISTOLAE DE

gratias Deo omnipotenti agere: sanè eandem in
 tota Liuonia facultatem mihi ante triennium
 Pontifex Max. diuinitus motus dederat, quā
 nunc libentissimè Sacerdotibus V. D. M. im-
 pertio. Ac ut id ipsum, quod petit, Nouo-
 gardiæ Liuonica, alijsq̃ in Liuonia Ciuitati-
 bus, & templis omnibus fiat, concedo, vbi in-
 uncatō salutari Dei nomine, & aquæ benedi-
 ctæ aspersione templa ritè sanctificauerint.
 Ut verò item tantisper, dum in Lituaniam re-
 deo, eadem facultate, quam habeo ad absoluen-
 da hæreticorum peccata, nexusq̃ omnes in fo-
 ro conscientie, possint adhibere, etiam hanc ad
 id vsq̃ tempus iisdem V. D. M. Sacerdotibus
 auctoritate Sanctæ Sedis Apostolicæ mihi
 concessa tribuo. Quo tempore forsitan nouam
 hanc facultatem R. D. Episcopus Massanen-
 sis Nuncius Apostolicus vel tribuere poterit,
 vel à Summo Pont. obtinebit. Hoc enim iam
 ad sui muneris, & Legationis propriam ratio-
 nem spectabit, cum Liuonia in Ser. mi Regis
 potestatem conceßerit: Pontifex autem Max.
 mihi in alijs Prouincijs, & Regnis, in quibus
 Catholici Episcopi non sunt, facultates satis
 amplas conceßerat, & quidem tum, cum Mo-

scouiam,

scouiam, aut partem istarum Prouinciarum additurum me nunquam cogitaſſem. Vt facile ſit intelligere Diuinæ providentiæ oculum multò antea Vicarij ſui menti illabi, quàm res ad exitum adducantur: Dominiq; manum fe- ciſſe hæc omnia. Et eum nos in benedictionibus præuenire ſolitum, cui gloria ſit in æternum, Amen. Jam de eo, quod V. D. M. cupit, ut à me in Moscouia, Orienteq; poſſit promoue- ri, ubi ad Moſcum rediero; agnoſco Chriſtiani Principis, id eſt, V. D. M. animum: qui ſi cæptis Põtiſicis Max. apud Ser. mum Regem, atq; alibi (ſicut pro certo habeo) mihi affue- rit, non minima de Dei bonitate ſpero. Eſt au- tem multiformis ſapientia Dei, quæ ſi creatu- rarum ſuarum cooperationem ſedulam cer- nit, non ſinit ſe in bono vinci, ſed ita per pau- peres, ac ſimplices quoq; negotium ſuum, uti fecit in Indijs, promouet, ut verum appareat id, quod dixit Apoſtolus: Quod infirmum eſt Dei, potentius eſt omnibus hominibus, & quod ſtultum eſt Dei, ſapientius eſt omnibus homi- nibus. At verò quod deniq; V. M. Ill. ma pe- tit à me, ut perficiam, ut ipſe à Magno Duce ſcire poſſit, ſi quando contra N. N. aliquid

tentabit,

EPISTOLAE DE

tentabit, siue hoc, siue altero, siue tertio anno: id, Deo dante, præstabo, referamq; ipse (ut credo) non multò post D. V. M. quæ cum illo ea de re deliberata fuerint. Iesus V. D. M. omnibus donis cœlestibus cumulet. Ex Chiuera Horca, die XXI. Ianuarij, 1582.

IOANNI ZAMOSCIO,

Antonius Posseuinus,

QUòd ex Biscouicio V. D. M. scripsi, vgeri me identidem ab his Mosci Legatis, ut curarem exercitum isthinc deducti, id ipsum multò magis scribere nunc possum: cum nulla dies interfluxerit, quin me ipsdem iteratis petitionibus tantum non oppresserint, siue quod suspicarentur, arcibus Liuoniæ restitutis, mansurum tamen isthinc exercitum, sicuti dixerunt: siue quòd videri velint occasionem capere, qua Domino suo gratificentur, si diligenter minuta quæq; colligant, & ea referant. Ad extremum igitur, cum omnes Legati, me hodie conuenissent, ut V. M. Ill. mam pro ultimo (ut dicebant) meo erga Principem suum obsequio,

& officio,

& officio, rogarem de copijs hinc deducen-
 dis: dixi id quidem me. (sed nulla necessitate)
 facturum, quippe qui scirem iam pridem tor-
 menta maiora fuisse præmissa; equites verò
 qui varias hoc in itinere stationes habuissent,
 dare sese iam in viam, ut in castra omnes ad
 profectiorem conuenirent: commoratos porro
 aliquandiu, tum ne Cosacos retrò relinquerent,
 sed præmitterent, sicuti factum fuerat, tum
 ut tantis copijs castra moturis ordine ij succe-
 derent, quicumq; vel ob pabulum, vel propter
 aliam belli rationem, varijs in locis substituis-
 sent. Cùm autem ijdem Legati Mosci mecum
 hodie conquesti fuissent, quòd quem Plescoui-
 am miserant, Petrum Pinum, is per M. D. V.
 nequiverit in eam ingredi, nec verò ab ipsa V.
 D. M. concederetur, ut reliqui Tabellarij Ple-
 scouia ad Magnum Ducem proficiscerentur,
 respondi id à me falsissimum esse putari. De
 Petro Pino si quid mihi significassent, cùm e-
 um miserunt, facile fuisse futurum, ut aditus
 illi patuisset in eam ciuitatem, cùm id V. D.
 M. rogassem. Veruntamen, quoniam fortè
 latenter illum miserant, iustas dubitationes
 ingeri potuisse, cur ille non ingrederetur. Cete-

rùm scire me, Plefcouienfes illos Boiaros, à V. D. M. acceptos optimè fuiſſe: mercatores autem, qui erant obſeſſi, libera iam tractare commercia, vel commutationes in caſtris, & alia eiufmodi, quæ tandem ipſi non negârunt. Poſtremò illos ſeriò, ac ſæpè cohortatus, ne dum vellent videri boni Principis ſui miniſtri, aliquid ſcriberent, aut effutirent, quod veram inter Sereniſſ. Regem, & Moſcum amicitiam lædere poſſet, cui tamen rei haberem quod opponerem. Pollicitus ſum, me V. D. M. ſcripturum, vt quidem facio penè inuitus: ſed in optimam partem prudentiſſimus Dominus id ſic accipiet, vt fortaiſſis mei miſereatur adhuc inter eos commorantis, quibus exercere alienam patientiam ſua impatientia, ſapere eſt. Porro Biſcouicio litteras miſi V. M. Illuſtriſſimæ, vnâ cū fasciculo, quem de optima ipſius voluntate R. mo Apoſtolico Nuncio ad Summum Pon. mittebam. Obſecro autem iterum illam, vt Orſæ præſectò iubeat, vt quàmprimùm ad fines Regni ex Moſcouia rediero, non cunctetur, ductores itineris, quos petam, mittere, pro quibus ubiq; ſatisfaciam: habeat verò in mandatis, alijs præſectis vt ſcribat,

eoſdem

eosdem ut parent, cum subinde in itinere processero. Filius Magni Ducis primogenitus, ut dudum erat rumor, diem obiit: Idem Palatino Nouogardiensi accidit. Hic, aut in Bor pago, ultra Psagam, nullum Moscici exercitus vestigium cernimus. Perendie Nouogardiam cogitamus, quò nobiles ad nos excipiendos Magnus Dux præmisit. DEVS V. M. Ill. max gressus, & conatus omnes, ad sui gloriam nominis, ad exitum perducatur. Ex Bor pago, sub initium noctis, die XXIX. Ianuarij, 1582.

IOANNES ZAMOSCIVS.

Antonio Posseuino.

DE cultu Diuino in Liuania propagando, audeo D. V. promittere, R. Maiestatem diligenter laboraturam, Nec meum studium, & opera qualiscumq; desiderabitur. Deus autem Opt. Max, per misericordiam suam causa suæ non deerit. Res prorsus longè iucundissima mihi accidit, quòd D. V. potestatem Sacrorum celebrandorum in Ecclesijs Liuonicis indulserit: Deo in primis, ac deinde S.

D.N.

EPISTOLÆ DE

D. N. & D. V. gratias ago: ac etiam de illo, quod ultro addidit, de lapsis, ad veritatem reuertentibus, ab iisdem Sacerdotibus absoluentibus. Faxit Deus, pro immensa sua bonitate, ut hoc in exercitu aliquorum corda moueat. Quod verò Herbesti etiam nostri opera in meo Zamoscio inutilis prorsus non sit, D. V. ex eius litteris, quas ad illam mitto, cognoscet. Laus sit Deo immortalis. Non dubito D. V. effecturam, ut saltem sciam, quid ille Princeps, & quando factururus sit. Ego enim molirer fortassis aliquid sub id tempus, et vel de meis priuatis viribus, & facultatibus aliquid parum fortasse, sed non prorsus tamen pusillum, conferrem. Venerat huc in castra D. Laurentius Cognolus, vir elegans, quem ego, propter eam nationem, cui debeo, humanissime, ut hoc loco potui, habui. Mirabar tamen à D. Ponto, ita missum fuisse, ut ad R. M. tem litteras ferret, nec eas quidem à Ser. mo Sueciæ Rege, sed ab ipso Ponto: Legationem autem ad me obiret, inde verò ad Conuentum Zapoliensem cum progredi me sinere vellet, inscia, & præterita S. R. M. Domino meo, Respondi D. Cagnolo, vel ire debere ad R. M. te

Dominum

Domirum meum, vel mittere: me ad eius M.^{te} relaturum quoq; esse, quòd cum iam nullum à Ser.^{mo} Rege Sueciæ post suum aduentum in castra venturum sperasset; nihil etiam nunc mandatorum mihi dedisset; nec me quoq; , cum Minister sim, inconsulto Domino, quicquã facere oporteat. Itaq; misso ad R. M.^{tem} Tabellario, cui ego meum ductorem adiunxi, ipse Naruam reuersus est. Credo autem ego D. V. & ad Ser.^{inum} Regem, & ad Ser.^{nam} Reginam misisse D. Varseuicium; & ad Regiam M.^{tem}, ecquid à D. V. deinceps fieri cupiat, retulisse: & hoc, quod ad me D. V. scribit, et ipse ad eius M.^{tem} referam. Habebit igitur D. V. de eo R. M.^{tis} litteras, vel in media Moscouia. Etenim non puto Magnum Dominum R. M.^{ti}, vt ad D. V. mittat litteras, non permissurum: cum in ipsa castra R. M.^{tis}, ipsius ad D. V. Tabellarij identidem liberè ventitassent. Cuperem scire, quod in tempus D. V. in Lituaniam reditus incidet, vt de Legatione obedientiæ, ad S. D. N. sub illud tempus mittendæ, tanto commodiùs cum R. M.^{te} conferre possim. Faciat igitur D. V. me certiore, D. Zebridouius iam à me est commen-

EPISTOLÆ DE

datus R. M.^{ti} de meliore nota, & meminit quid benigni responsi à R. M.^{te} tulerit. Deinceps etiam illi non deero. Commendo me beneuolentiæ D. V. Datum ex castris ad Plescouiam, die XXIII. Ianuarij, 1582.

IOANNI ZAMOSCIO,
Antonius Possevinus.

Cum quinta decima huius mensis die, ad Magnum Ducem Moscouiæ venissemus, redditæ mihi sunt ab Andrea Solcanouio eius Cancellario litteræ, quas vltima Ianuarij V. Illma D. mihi scripsit. Ex ijs autem omnia, quæ Ostrouiæ, atq; alibi aduersus Regios milites contigissent Magnus Dux, & eius Senatores cognouere. Cum autem tum de ijs, tum de alijs rebus fusiùs cum ipsis egerim, existimauit eius Serenitas (me proponente) sibi faciendum, ut quàm primùm Plescouiam nobilem cum litteris suis allegaret, ex quarum exemplo (quod his erit adiunctum) intelliget, quanto per e ei cordi sit, non solum, ut pax, Diuina ope sancita, nō violetur, verùm etiā, ut & tormenta Ostrouiæ, iussu V. D. Illma relictæ in Re-

giam

giam ditionem statim deducantur; ac verò, qui
 è Moscis fuerunt in noxa, qua digni fuerint,
 pœna plectantur. Veruntamen, quoniam &
 multa post pacem à militibus Regijs in Magno
 Smolescensi Ducatu commissæ fuisse conque-
 stus est (quæ tamen putat, culpa Ser.^{mi} Regis,
 aut V. D. Ill.^{mæ} non accidisse) æquissimum
 est, ut par pari referatur: nempe, si quis ex ar-
 tibus ipsius abductus est, illico liberetur, resq;
 aliæ quoad eius fieri poterit, restituantur. E-
 am ob rem Magnus Dux, petenti mihi schedam
 earum querelarum, tradi iussit, quam Ser.^{mo}
 Regi, Vestræq; D. Ill.^{mæ} mitto. A quibus
 non dubito, id responsum re ipsa citissimè da-
 bitur, quod scio ex Regio, et fraterno erga Ma-
 gnum Ducem amore profecturum. Quoniam
 verò inter illa, quæ mihi R. M.^{tas} cum Magno
 Duce tractanda mandauerat, alterum erat ne-
 gocium; N. N. alterum autem, ut Mat-
 thias Przeworski liberè remitteretur: hunc
 quidem iam esse non ita multò antè remissum,
 hodie mihi Senatores retulêre. Illud autem
 de N. N. etsi nondum concoctum est, aliquem
 tamen exitum habiturum spero, cum pro sua
 sapientia Magnus Dux intelligat, quanto per e-

EPISTOLÆ DE

præstet pecuniam Moscis contra N. N. quàm N. N. contra Christianos tradere, quibus nihil antiquius est, quàm opibus Christianorum Christi fidem delere, lateq; omnia, quæ ad eius nomen pertinent, vastare atq; incendere. Rem itaq; totam sic vrgebo, ut non desperem, sic ab utroq; Principe suscipere posse, ut & gens illa ab utriusq; finibus longius arceatur, & id perpetuæ paci inter utrumq; Principem fouendæ magnoperè sit commodaturum. Iam de mercatoribus, qui hîc detinebantur, egi, præsertim de Vilnensibus, de quibus in conuentu Legatorum itidem, me præsentem, actum est. Ac etsi Magnus Dominus nondum hac de re omnino mihi respondit (quod hoc ipsum hodie tantum ei proposui) haud tamen vereor, quin statim dimittantur, cum ij ad bellum non attinuerint, nullamq; ob noxam diutiùs hîc hæserint. Sed et, cum id fiet, confido fore, ut R. M. tas non sinat se istis officijs in liberandis captiuis facile vinci. Ex quibus cum aliquorum mihi liberationem in Castris dignata esset polliceri, iam sperandum est, pace confecta, restitutisq; inuicem arcibus, faciliùs effectum id negotium iri, ne expectato quidem Legatorum aduentu.

in quem

in quem reiecta ea tractatio erat. Quod quidem ut fiat per D. V. Illma, enixe contendendo. Cetera Deo volente, quæ spectant ad pietatem propagandam, cum Rege Serenissimo non multò post me acturum spero. Litteras interim, quas ad R.^{mum} D. Nuncium scribo, cum senas ab eo hîc una die acceperim, rogo V. D. Illma ut citissimè ad eum perferri curet. Neque enim Summo Pontifici erit ingratum cognoscere, me iam iterum ad Magnum Ducem rediisse, atq; ab eo non solùm perhonorificè, verùm etiam benignè, cum ad publicum conuiuium, tum ad colloquia de pace seruanda, alijsq; hisce rebus admissum fuisse. De sanctis autem reliquijs D. Nicolai, quas per me à Summo Pontifice V. Illma Dominatio petit, ut & de alteris D. Thomæ, nunc Romanis scribo. Quod si frustulum reliquiarum D. Nicolai, quod apud me habeo, ex Moscouia extulero, non negabo (ut reliqua omnia) V. D. Illma cui à Deo Opt. Max. foelicissima omnia precor. Moscuæ die XVIII. Februarij, 1582.

EPISTOLÆ DE
STEPHANO POLONIÆ
REGI.

Antonius Possevinus.

PAUCOS post dies, quàm huc perveni, scripsi M. ti V. & M. D. Cancellario, ijs de rebus, de quibus agere coeperam cum Magno hoc Duce: quod q̃ ille cupiebat, quo pax Divina ope confecta, servari posset, ut à V. M. te iuberetur, si quod, post osculo crucis sancitam pacem, alicubi fuisset à V. M. tis militibus damnum illatum, id ut, quoad eius fieri posset, sarciretur: se idem curaturum, qui iussisset tormenta M. tis V. ex Ostrouia deduci, eosq̃ plecti, qui iniuste iniuriam aliquam, vel damnum militibus V. M. tis intulissent. De Tartaris quod agere coeperant, id in aduentum M. V. Legatorum eas ob causas reiectum est, quas præsens ipse, Deo iuvante, referam. Mammonicum autem, reliquosq̃ omnes mercatores Lituanos cum nomine M. tis V. à Magno Domino petijsem, is statim eos liberari iussit, sicq̃ eos ad triginta, sicut heri mihi per Senatores suos significavit, vna cum Tabellario præmittit: simul indicaturus, se Legatum ad Pont. Max. mecum, missurum, ac propterea

cupere, ut liber illi per istud V. M.^{us} Regnū, sic pateat transitus, ut etiam Pristauum, qui illum cum equis deducat, inuenire possim in finibus, licet ego patentes ad id, ut puto, sat commodas à V. M.^{te} iam mecum huc attulerim. At quoniam meo rogatu, duodeuiginti Hispanos, & Italos, in gratiam Summi Pontificis liberos dimittit, qui ex Turcica tyrannide per Tanaim elapsi, prope Asophum arcem dudum in hac regione, quingentis ab hinc Versis, in Vrbe Vologda detinebantur, propterea rogo Maiestatem V. ut cum ijs item pari benignitate utatur; nempe, ut Orsam litteræ mittantur, quibus ille Præfectus admoneatur, ut illos incolumes deduci curet, ac si opus sit, aliquo auxilio foueat. Iam verò, quod ad reliquos captiuos attinet, qui huc ex Lituanis, vel Polonis vigente bello adducti fuerant, facile fuit, Vestrae Maiestatis nomine, me ab hoc Principe obtinere ut eis liberiores custodiæ paterent, atq; adeò mihi nonnullos itineri meo necessarios concederet, quandoquidē aliqui ex meo comitatu interierant. Quod si, quemadmodum spero, Maiestas V. eadem charitate, qua solet, cogitauerit vicem huic Magno Domino rependere;

EPISTOLÆ DE

Et captiui Mosci ut melius, quàm antea, acci-
 piantur, si qui eos non ita commodè tractarent
 mādaret; statueret autē, ut pax tanta, hoc item
 sine coronaretur, id est, ut utringq; liberi ca-
 ptiui omnes statim dimitterentur, neq; aliquò
 extra Regnum abducerentur, faceret opus di-
 gnum se M. V. Ceterum adducam mecum ist-
 huc Magni Ducis Legatum, atq; ubi, quæ opus
 sunt, egero cum V. Maiestate, me in viam da-
 bo; in quam forsitan erit paratus Ill.^{mus} Domi-
 nus Andreas, de quo animus meus multo ma-
 iora præagit, quàm audeam dicere, V. M. tem
 Deus omnibus bonis cœlestibus cumulet. Mo-
 scouie die III. Martij, 1582.

PONTIFICI MAXIMO, MA-
 GNVS MOSCOVIÆ.
 DVX.

Magnus Dominus Imperator atq; Ma-
 gnus Dux Ioannes Basilij &c. Scripsi-
 mus ad te Gregorium Papam, proximè supe-
 rioribus diebus, ab eo, quem ad nos miserat,
 Nuncium tuum Antonium Posseuinum, litte-
 ras tuas nos libenter accepisse, easq; pergrato

animo

animo legi nobis audiuisse. Quamobrem, quæ nobis significasti, quæq; nobis dilectus tuus Nuncius Antonius Possevinus cretenus proposuit, ut amici essemus, unanimes coniungeremur, omnesq; contra infideles potius nos cõpararemus, ea nos omnia libenter audiuimus: ac Nuncium tuum Antonium amantissimè excepimus, eiq; ad omnia tum per nos, tum per Senatores nostros respondimus. Cum te igitur, supremo Pastore, ac Doctore Romanæ Ecclesiæ, atq; cum fratre nostro Rudolpho Imperatore, ac cum omnibus alijs Principibus Christianis amicitia, fraternitate, & mutuo amore cõstringi volumus, ac curare (quemadmodum et antè tibi per hominem nostrum Thomam Seuerigenum scripsimus) ut Christianismus quietam vitam degat, ac liber sit, & immunis ab omni infestatione: ut & in posterum manus infidelium supra Christianos nō extollatur, sanguisq; Christianus non ampliùs fundatur. At quo tempore à te Gregorio supremo Papa Nūcius tuus Antonius Possevinus ad nos venit, tū inter nos, & Stephanum Regem bellum gerebatur, & sanguis Christianus fundebatur. Is verò ipse nuncius tuus Antonius Possevinus

EPISTOLAE DE

iussu tuo, Gregorij supremi Pastoris, & Doctoris Romanae Ecclesiae, ad nos & ad Stephanum Regem perrexit ire, ac redire, operam dans ut sanguinis Christiani effusionem impediret. Quamobrem factum est, ut Legati ex utraq; parte conuenientes, inducias decennij inter nos, & Stephanum Regem sanxerint. Cum verò Nuncius tuus Antonius Possevinus nunc ad nos redisset, eum ad Sanctitatem tuam remittimus, unaq; cū illo ad te consalutatio. nis. & amicitiae causa Legatum nostrum Iacobum Moluiatinum cum Vicenotario Tissino Basilij. Quod autem nobis de vnione scripseras, nos quoq; eiusdem rei gratia, mittebamus ante aliquot annos ad fratrem nostrum Maximilianum Imperatorem, & ad filium ipsius Rudolphum Imperatorem, Legatos, & internuncios his, & ter: eademq; de causa, & frater noster Maximilianus Imperator, & filius ipsius Rudolphus Imperator volebat ad nos mittere Legatos, sed non dum hi haecenus venerunt. Itaq; ubi Legatus tuus Antonius Possevinus ad te Gregorium Papam supremum vnā cum Legato nostro Iacobo Moluiatino venerit, tuq; Gregori Papa, supreme Pastor, &

Doctor

Doct̃or Romanæ Ecclesiæ, miseris ad fratrem nostrum Rudolphum Imperatorem, & ad alios Christianos Reges, ac Principes, ac constitueris, quam ratione nos tecum, Gregori Papa Supreme, & per te cum alijs Principibus Christianis, possimus ad hoc ipsum vnanimes coniungi, de q̃ tota re Legationem alteram miseris: nos, quàm primùm Legati vestri ad nos venerint, à Senatoribus nostris cum illis constitutionem fieri præcipientus, ijs de rebus, quemadmodum decebit. Deinde quod pertinet ad alias res, quas nunc Legatus tuus Antonius Possevinus proposuit, his omnibus de rebus, & nos ipsi respondimus, & Senatoribus nostris, Senatori, & Præfecto Nouogardien- si Mikitæ Romani, qui fuit filius Georgij Zacharinæ, cum socijs, mandauimus, vt Antonio responderent. Quod autem misisti nobis per Legatum tuum Antonium librum Synodi Florentinæ, Græca lingua editum, eum librum nos à Legato tuo Antonio Possevino libenter accepimus. Quod verò de negotio fidei nobis scripsisti, quodq̃ item ipse Antonius ore tenus de eadem fide nobiscum locutus est, nos ea de re cum Legato tuo Antonio locuti sumus. Nunc

EPISTOLÆ DE

verò tu Gregori XIII. Papa supreme Pastor,
 & Doctor Romanæ Ecclesiæ, perlectis, &
 intellectis litteris nostris, quas per Legatum
 nostrum Iacobum Moluaninum, & Tiffinum
 Viconotarium ad te misimus, eos ad nos remit-
 te, nobisq; omnibus de rebus aperte, & planè
 litteris tuis perscribe. Scriptum in Imperio no-
 stro, in aula arcis Moscæ. Anno à condito
 mundo 7900. mense Martio, indictione deci-
 ma, Domini nostri anno 48. Regnorum nostro-
 rum Rosiensis 36. Casanensis 30. Astraca-
 nensis 28.

ANNA POLONIÆ
 REGINÆ,
 Antonio Posseuino.

R Euerende, deuote, nobis dilecte. Pergra-
 tum est nobis studium P. V. cùm erga
 nos, tum erga Ser.^{mos} Sueciæ Regem, & Re-
 ginam, affinem & sororem nostros charissi-
 mos. Fuit apud nos Generosus Christophorus
 Varseuicius, à R. M.^{te}, Domino, & coniuge
 nostro allegatus, ex quo plenius rem omnem
 cognuimus. Quod ad nos attinet, si bellum il-

lud

lud cum hoste semper ex animo deprecata sumus, certè sopito eo, nouum rursus inter affines Reges (quod absit) excitari, nihil nobis accidere posset acerbius. Quantum igitur maxime poterimus, contendemus, vt hoc quicquid est, pacatis potiùs rationibus, quàm vllis alijs componi posse inter propinquos Reges videatur. Confidimus etiam, Dominum Deum pacis amatorem, & auctorem conatibus nostris non esse defuturum. Præterea autem, quicquid D. V. operæ ad eandem rem conferre poterit, postulamus, ne parcat labori, industriæq; suæ. Qui enim inter M. tes istas pacem confecerit, is demum bello Moscouitico finem imposuerit. Commendamus nos orationibus D. V. Datum Varsouiae die III, mensis Martij, Anno Domini 1582.

IOANNI BASILII, MAGNO
MOSCOVIAE DVCI,

Antonius Posseuinus.

Veni ad Stephanum Regem, de q̃ captiuis
ea egi, quæ cupiebat Ser. tas tua: is vero
Legatis suis mandauit, vt tecum ea de re age-

rent,

EPISTOLAE DE

rent, paratus id facere, quemadmodum mihi dixit, quod æquitas, & desiderium pacis conseruanda requirunt. Postquam autem cum Rege Stephano Rigæ aliquot dies fui in Liuonia, ut in ea ciuitate, in qua iam ab eodem Rege aliqua Catholicis templa restituta sunt (sicuti & in reliqua Liuonia ut fiat, is ipse Rex Stephanus procurat) veni Vilnam, ac cum eo egi, ut Mosci in libera custodia essent, quamuis nemo eorum ferreis compedibus antea teneretur. Pecunia item illos quantum potui iui. Gratiarum verò tuarum Ser.^{ti} ago, Summi Pontificis nomine, quòd ad me miseris nouem ex ijs, qui ex Turcica captiuitate elapsi detinebantur Vologdæ, Itali, & Hispani. At quoniam mihi promiseras te omnes liberè dimissuros, quemadmodum cum tuis, qui ex deuicta Turcica Classe euaserunt, à Summo Pontifice, à Rege Catholico, & à Venetis factum fuerat: ac tamen præter eos, qui remansere Mosconiæ, nouem adhuc Vologdæ relictæ sunt, quorum nomina tibi mitto, obsecro te, ne velis gratiam, & beneficium tuum diminuere. Cum enim hi, quos mihi misisti, referent partem suorum comitum in tua ditione detineri, erit omnibus Christia-

nis Prin-

nis Principibus ingratum, cum audierint, Christianos, quos Deus e manibus Turcarum eruit, a te, quasi in custodia asseruari, nec eis liberum exitum permitti: cum praesertim omnes Principes Christiani ad redimendos captiuos, etiam inter Turcas, plerumque magnam pecuniae summam mittant, & erogent. Itaque iterum rogo Ser. tem tuam, ut hoc beneficium integrum reddas, ut pollicitus es, atque ut decet Christianum Principem. Ceterum libenter per Michaellem Protopopum ad te scripseram, si mihi discessum suum significasset, aut prius, quam huc peruenisset, ille non abmisisset. Sed quod mihi valde ingratum fuit, id erat, quod ille, licet diligenter nos praecesserat, non tamen ante nos ad Regem peruenit. Itaque Rex Legato tuo, & nostris neque aliquos potuit mittere obuiam, neque id prestare, quod alioquin facere hac in re consuevit. Quamquam Legatis, seu Internuncijs, qui ad alia negocia, quam quae huius Regni sunt, proficiscuntur, non est moris huius Regni alimenta praebere. Quae quidem neque Legati Summi Pontificis, nec Caesaris solent accipere, cum ab ijs Principibus sat pecuniae suppeditetur ad sumptus quosuis faciendos. Nos inte-

EPISTOLÆ DE

rim cum Iacobo Moluenino, & omnibus alijs
post triduum versus Germaniam dabimus nos,
Deo iuvante, in viam. Cæsar autem benè va-
let, comitiaq̃ habuit in Vngaria, habiturus a-
lia mox in Germania. Quas verò litteras Pon-
tifici Maximo, Cæsari, et Venetis per Paulum
scripseras, eæ fidelissimè ad eorum manus per-
uenerunt. Pontifex autem Maximus multas
pro salute tua, tuarumq̃ Prouinciarum oratio-
nes indixit, ad quem ubi Diuino beneficio per-
ueniemus, is ad te prolixè scribet; nec vllò offi-
cio deerit, quo tibi propensissimam dignitatis,
& salutis tuæ voluntatem testificetur. Eam
tibi æternam cum rectissima fide, & Chari-
tate, tribuat Dominus IESVS. Amen. Vilnæ
die XIII. Maij, 1582.

GREGORIUS XIII. IO. BASI-
LII, MAGNO DUCI
MOSCOVIÆ.

Gregorius Episcopus, Seruus seruorū Dei,
Ioanni Baselij Domino Russiæ, Magno
Duci Moscouiæ, Nouogardiæ, Smolensciæ,
Vlodimiræ, Domino Casani, & Astracani,
multarumq̃

multarumq; aliarum Prouinciarum, Principi
 Magno, & desiderabilissimo, salutem, &
 omnis gratiæ fructum. Rediit ad nos dilectus
 filius Antonius Posseuinus, quem ad te mise-
 ramus, vnâ cum Iacobo Moluiiano Oratore
 tuo. Facile perspeximus tum ex tuis litteris,
 quas & Antonius noster primûm, tum Iaco-
 bus tuus nobis reddiderunt, humanitatem tuâ.
 Narrauit etiam idem Antonius multa de tua
 amplitudine honorificentissimè: inter cetera,
 quoties ad te adiit, benignissimè se acceptû es-
 se. De pace cum Rege Poloniæ tantam volu-
 ptatem cæpimus, quantam par erat nos cape-
 re, potentissimorum Principum coniunctione,
 & Christianorum populorum, qui antea ma-
 gna inter se cum cæde conflixerant, tranquil-
 litate, & incolumitate, optimaq; spe commu-
 nium virium in Christi hostes cõuertendarum:
 quo quidem nihil posset fieri præclarius, nihil
 Christianæ Reipublicæ salutaris. Gratum
 verò tibi esse, nos nostram authoritatem, atq;
 operam in pace conficienda interposuisse; fuit
 id quidem nobis gratissimum, nihil enim vn-
 quam egimus libentiùs: sed vt summam in eo
 negotio Dei gloriæ rationem habuimus, sic præ-

EPISTOLÆ DE

mia omnia ab immensa illius misericordiae ex-
 pectamus: tuam verò tam gratam huius facti
 memoriam omni benevolentia, omnibusq; offi-
 cijs complectendam ducimus. Quod scripta
 ea, quæ postulasti de religione, quæq; tibi pe-
 tenti Antonius tradidit, attentè legisti; quodq;
 & ex tuis litteris, quas superiore anno ad Ste-
 phanum Poloniæ Regem scripseras, cognoui-
 mus, perspectum habere te, semper in Eccle-
 sia Romana Sincerum veræ fidei cultum, usq;
 à Sanctissimis Apostolis ductam viguisse, in-
 credibiliter lætati sumus, idemq; hoc tempore
 sentire te cupimus: sicut & illud, quod histo-
 riæ produnt, Isidorum Russiæ Metropolitanum in œcumenica Synodo Florentina agnouis-
 se, palamq; professum esse, Catholicam verita-
 tem in Romana Ecclesia retineri; ab eoq; tem-
 pore Russiam sese cum Ecclesia Catholica Ro-
 mana cōiunxisse. Magnā igitur in sp̃e venimus,
 te, præter ea, quæ pollicitus es, eorū causa, qui
 isthuc venerint, ceteris quoq; in rebus grauiori-
 bus facilem futurū; præsertim cum intelligas,
 quàm necessaria, quāq; Deo accepta sit animorū
 in ipsius Charitate cōiunctio. Quod verò Chri-
 sti Domini hostes tam malè oderis, quodq; in

eorum

eorum perniciem paratissimus es, facis, quod Christianum Principem, ac tantum Dominum decet. Vt autem nihil difficile est Deo vincere, vel in multis, vel in paucis: sic boni omnes sperant, nullam te opportunitatem omisurum esse, non solum communibus copiis, sed tuis etiam ipsius viribus, atque armis, tuamque potentia monstra illa à Christianorum ceruicibus repellendi. Nos verò non cessabimus de eo, quod sapienter, magnamque cum Zelo scribis, cum ceteris Christianis Principibus agere, eosque aduersus communes hostes vocare. Omnibus autem de rebus amplitudinem tuam suo tempore certiores faciemus. Interea cupimus, ut libros, litterasque eas, quas ad te mittet dilectus filius Antonius, sic accipias: quasi à nobis ipsis mitterentur. Inter eos enim, quos plurimos habemus, doctrina, et pietate præstantes, vnus est is, cuius fidem, sinceritatem, et Zelum plurimi facimus. Mandauimus etiam ei hoc tempore, cum illum in Germaniam, et in Poloniam, remittimus, ut omnibus officiis tibi præsto sit, omnibus in rebus, quæ ad Dei gloriam, et ad dignitatem tuam pertinebunt. Quamobrem et tu, si opus erit, ad eum scribere, et Tabellari-

os tuos mittere fidenter poteris, ne quid itin-
 ris longinquitas tuo desiderio, & commodis
 obſtare poſſit. Quod autem iam non vnas no-
 bis patentes litteras, fidemq; publicam miſi-
 ſti, quibus concedis, vt mercatores noſtri, &
 aliorum Principum, cum Sacerdotibus noſtris,
 ad te venire, & liberè iſthic commorari, &
 tuto ad nos redire, quoties uoluerint, poſſint:
 veq; etiam poſſimus, quoties opus erit, tuto a-
 liquos in Aſiam mittere; dici vix poteſt, quā
 iucundum nobis acciderit. Hoc quoq; viciffim
 pollicemur, quoties tibi placuerit tuos huc mit-
 tere, eos quā tutiſſimè venturos. Pelleſ, quas
 miſiſti, tum ſuperiore anno per Paulum Cam-
 panum, tum hoc tempore per Iacobum tuum,
 accepimus libentiſſimè: ac mittimus viciffim
 piam Chriſti Redemptoris noſtri imaginem,
 quam conſeruabis noſtræ, ſanctæq; huius Sedis
 memoriæ cauſſa. Oratorem tuum à nobiliſſi-
 ma Venetorum Republica præclarè acceptum
 eſſe, negotiationumq; utrinque, iam facultatem
 patere (quæ quidem omnia per Antonium no-
 ſtrum curari mandaueramus) pergratum nobis
 accidit. Interea non ceſſabimus orare, vt De-
 us benedictus amplectatur te, tuosq; omnes,

ſua

*sua gratia, cumuletq; omni felicitate. Datum
Romæ apud S. Marcum, anno incarnationis
Dominicæ, 1582. Kalendis Octobris, Pontifi-
catus nostri, anno undecimo.*

FINIS.

